

Muligheter ved en fusjon

Utredning av en mulig fusjon mellom
Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer

Trude Røsdal, Olav R. Spilling, Hebe Gunnes,
Bjørn Magne Olsen og Terje Næss

Rapport 2016:13

Muligheter ved en fusjon

Utredning av en mulig fusjon mellom
Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer

Trude Røsdal, Olav R. Spilling, Hebe Gunnes,
Bjørn Magne Olsen og Terje Næss

Rapport 2016:13

Rapport 2016:13

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 12820667

Oppdragsgiver Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer
Adresse Skriv inn oppdragsgivers adresse

Trykk Link Grafisk

Bilddesign Cathrine Årving
Foto Shutterstock

ISBN 978-82-327-0189-6
ISSN 1892-2597 (online)

www.nifu.no

Forord

De to statlige høgskolene Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer ga våren 2016 NIFU i oppdrag å gjennomføre en fusjonsutredning for de to høgskolene. Utredningen består i en mulighetsstudie for å synliggjøre og vurdere mulighetene for sammen å utvikle en ny, høyere utdanningsinstitusjon på Østlandet.

Prosjektgruppa har bestått av Terje Næss, Bjørn Magne Olsen, Hebe Gunnes, Olav R. Spilling og Trude Røsdal. Svein Kyvik har lest og kommentert hele rapporten. I tillegg har Marte Blystad og Elisabeth Hovdhaugen bidratt. Trude Røsdal har fungert som prosjektleder.

Oslo, 31. mai 2016

Sveinung Skule
Direktør

Nicoline Frølich
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn.....	9
1.2 Problemstilling.....	10
1.3 Kort om de to høgskolene	10
1.4 Skjerpede krav til kvalitet i høyere utdanning.....	12
2 Styring, ledelse og administrasjon	14
2.1 Organisering av den faglige aktiviteten ved de to høgskolene	14
2.2 Organisering av den administrative aktiviteten.....	16
2.3 Oppsummering.....	20
3 Utdanningstilbudet ved de to høgskolene	21
3.1 Gradsgivende studieprogram	21
3.2 Masterstudier	22
3.3 Gjennomstrømning.....	24
3.4 Planer om nye masterutdanninger.....	24
3.5 Doktorgradsstudier.....	25
3.6 Sterke fagmiljø	26
3.7 Oppsummering.....	28
4 Sammenligninger med andre relevante institusjoner	29
4.1 Innledning	29
4.2 Institusjonsstørrelse	29
4.3 Utdanning.....	31
4.4 Fagpersonalets kompetanse	33
4.5 FoU-virksomhet.....	35
4.6 Internasjonal orientering.....	37
4.7 Oppsummering.....	39
5 Fusjon som virkemiddel for å oppnå universitetsstatus	40
5.1 Doktorgradstilbud	40
5.2 Personalets kompetanse.....	42
5.3 Internasjonalisering	42
5.4 Ekstern finansiering av FoU	43
5.5 Publisering	44
5.6 Oppsummering.....	45
6 Fusjon som virkemiddel for å styrke den regionale rollen	46
6.1 Høgskolenes strategier	46
6.2 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)	47
6.3 Den regionale profilen ved Høgskolen i Hedmark	47
6.4 Den regionale profilen ved Høgskolen i Lillehammer	49
6.5 Innlandsutvalgets forslag.....	51
6.6 Potensielle utviklingsområder ved en fusjon	52
7 Sammenfatning	54
7.1 Fusjon gir muligheter for å oppnå universitetsstatus	54
7.2 Styrket regional rolle.....	55
7.3 Utdanning ved en fusjon	55
7.4 Avsluttende vurderinger	55
Litteratur	56

Sammendrag

Formålet med prosjektet er å utrede muligheten for en fusjon mellom de to statlige høgskolene Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer. Utredningen omfatter en studie hvor, i hovedsak mulighetene ved en fusjon belyses. I rapporten har vi ikke har gått dypt inn i utfordringer eller ulemper ved en mulig fusjon. Størst interesse har vært knyttet til mulighetene for hvorvidt en fusjonert institusjon vil kunne oppnå universitetsstatus innen 4 år. Et viktig utgangspunkt for analysen har vært de nye kravene til universitetsakkreditering som ble fremmet i Meld. St. 18 (2014-2015) og som er konkretisert i forslag til nye forskrifter.

Utredningen bygger på en rekke ulike datakilder: DBH (database for statistikk om høgre utdanning), NIFUs Forskerpersonalregister, NIFUs FoU-statistikk, Tilstandsrapporten for høyere utdanning 2016 samt at høgskolene selv har vært viktige datakilder.

Fusjon gir muligheter

Utredningens hovedkonklusjon er at en fusjon mellom de to høgskolene gir realistiske muligheter til å oppnå universitetsstatus i løpet av få år. Det kritiske her er at man lykkes i å videreutvikle de fire doktorgradstilbudene man nå har, til å bli tilstrekkelig robuste til å møte de skjerpede kravene til universitetsakkreditering. Gitt at høgskolene lykkes i å utvikle sine strategier for å knytte de ulike fagmiljøene ved de to høgskolene sammen, kan det også være mulig å realisere dette innen 2020, men det gjensstår en del arbeid med å utvikle en slik strategi.

To komplementære høgskoler

Høgskolen i Hedmark er den største av de to institusjonene og utdanner i hovedsak profesjonsutøvere, slik som lærere, sykepleiere og tannpleiere. Med fortid som distriktshøgskole har Høgskolen i Lillehammer en mer akademisk profil, hvor forskningen alltid har stått sentralt. Imidlertid tilbys også profesjonsutdanninger ved Høgskolen i Lillehammer. Bortsett fra utdanningene innenfor økonomi og administrasjon som tilbys ved begge høgskolene, er utdanningstilbudet nokså ulikt ved de to høgskolene. Imidlertid er utdanningstilbudene i stor grad komplementære, og det er mulig å identifisere mange mulige synergier mellom de ulike tilbudene. Erfaringsmessig vil komplementære utdanninger kunne bidra til å forenkle en fusjonsprosess. Vår vurdering er at det på utdanningssiden er et meget stort potensial ved en fusjon. En fusjon vil øke mulighetene både for å etablere nye og styrke de eksisterende masterprogrammer, og særlig vil en fusjon gi mulighet for å utvikle doktorgradsprogrammer som er tilstrekkelig robuste til å innfri de skjerpede krav til akkreditering.

En synlig og robust institusjon

Vi har foretatt en sammenlikning mellom den fusjonerte høgskolen og andre relevante institusjoner langs flere dimensjoner. Institusjonene vi sammenlignet med var Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder, Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN), Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) og

Nord universitet. Med i overkant av 13 000 studenter vil den fusjonerte institusjonen bli godt synlig i institusjonslandskapet. Antallet gradsgivende utdanninger er også høyt og på linje med de andre institusjonene vi har sammenlignet med. Institusjonen vil fremstå som faglig robust med en høy andel førstekompetente blant fagpersonalet, og til sammen 4 utdanningsprogrammer på doktorgradsnivå. En fusjonert høgskole vil også stå ovenfor noen utfordringer – dette gjelder særlig den internasjonale aktiviteten hvor f.eks. internasjonal utveksling av studenter er liten.

En mer profesjonell administrasjon

Det vil trolig by på utfordringer å finne en optimal administrativ struktur for en fusjonert institusjon. Tidligere fusjoner har sjelden ført til lavere administrative kostnader. Fusjonene har imidlertid ført til at de administrative tjenestene er blitt mer profesjonaliserte. Vår vurdering er at en felles høgskole vil ha større potensial for å kunne utvikle nye tjenester og teknisk-administrativ kompetanse innenfor studier, forskning (herunder EU-forskning) og regionalt samarbeid enn det de to høgskolene hver for seg vil ha kapasitet til å utvikle.

1 Innledning

Formålet med utredningsarbeidet som presenteres i foreliggende rapport, har vært å se nærmere på hvilke gevinster en fusjon kan bidra til for Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer, men også påpeke eventuelle utfordringer ved en fusjon. Utredningsarbeidet må også sees i lys av de relativt store strukturelle endringene i universitets- og høgskolesektoren de siste årene, som i stor grad har vært initiert gjennom SAK og SAK-S politikken og regjeringens strukturmelding. Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer vurderer nå sin egen rolle i det fremtidige institusjonslandskapet samt hvilke muligheter en eventuell fusjon vil åpne for.

I dette kapitlet oppsummeres kort bakgrunnen for og mandatet for analysen, omtaler av de to høgskolene og hvilke krav de må møte for å kunne realisere målet om å oppnå universitetsstatus.

1.1 Bakgrunn

Ifølge Kunnskapsdepartementet er eksisterende institusjonsstruktur i norsk høyere utdanning preget av for mange små fagmiljø, som er geografisk spredt og fragmentert, og som kjennetegnes av for lav kvalitet i sine kjerneaktiviteter; forskning og utdanning. En del institusjoner tiltrekker få studenter og få gode forskere. Det forskes og publiseres for lite. Driften blir ineffektiv og det er for lite ekstern finansiering. For mange små institusjoner blir sett på som lite hensiktsmessig også med tanke på fremtidige utviklingstrekk, både hva gjelder demografisk utvikling, samfunnsmessige kunnskapsbehov og økende internasjonal konkurranse i høyere utdanning og forskning.

Våren 2015 la regjeringen fram en stortingsmelding (Meld. St. 18 (2014-2015)) om behovet for endringer i strukturen i universitets- og høyskolesektoren. Her heter det bl.a. at sektoren står overfor en rekke utfordringer, *«særlig knyttet til små, sårbare forskningsmiljøer og mange spredte, små utdanningstilbud med sviktende rekruttering. (...) Derfor er det nødvendig å endre strukturen i universitets- og høyskolesektoren og samle ressursene på færre, men sterkere institusjoner»*. Det trekkes fram som et problem at *«noen institusjoner har problemer med å tiltrekke seg fagfolk og studenter, har få stipendiater og enda færre som fullfører doktorgraden»*.

I forkant av meldingen ba Kunnskapsdepartementet i brev av 26. mai 2014 om innspill fra de enkelte institusjonene med forslag til strukturelle endringer. I disse innspillene ble også institusjonene bedt om å skissere sin ønskede strategiske posisjon i 2020. Både Høgskolen i Lillehammer og Høgskolen i Hedmark svarte på brevet med sine forslag til strukturelle endringer samt en beskrivelse av hvordan institusjonene så for seg utviklingen (for egen del) frem til 2020. Imidlertid er det mye som er endret i institusjonslandskapet i sektoren siden 2014, i hovedsak som et resultat av regjeringens skjerpede krav til opprettelsen av nye masterutdanninger, nye doktorgradsutdanninger, samt strengere krav til

universitetsakkreditering og det faktum at institusjonene må forholde seg til denne politikken i vurderingen av sin egen fremtid.

1.2 Problemstilling

Ifølge oppdragsbestillingen skal følgende *ambisjon* legges til grunn for mulighetsstudien:

- Å bygge sterkere og mer robuste fagmiljøer på tvers i den eksisterende flercampusstrukturen og kunne kvalifisere til et universitet innen 4 år.
- Å være en attraktiv institusjon for både studenter og ansatte.
- Å kunne regnes blant de ledende i sektoren på utvikling av fleksible tilbud, livslang læring og bruk av digitale verktøy i utdanningene
- Å styrke rollen som kunnskapssenter til beste for regional utvikling.

I vurderingen av de mulige faglige og utdanningsmessige gevinstene ved en fusjon legges de 12 kvalitetskriteriene for universitets- og høgskolesektoren, jf. Meld. St. 18 (2014-2015) og tilføyelsene ved stortingsbehandlingen til grunn.

Utredningen skal også vurdere de to høgskolenes utsikter til å kunne oppnå en universitetsakkreditering og gi en overordnet vurdering av en fusjonert institusjons nasjonale posisjon og attraktivitet for studenter og fagpersoner.

Videre bygger mulighetsstudien på en sammenligning av en fusjonert institusjon i Hedmark/Oppland med fem relevante institusjoner for å dokumentere og illustrere hvordan en ny felles høgskole vil se ut med hensyn til størrelse, utdanning, personalets kompetanse, FoU-virksomhet og internasjonal orientering. Med basis i sammenlikningen belyses mulighetsrommet for at:

- En fusjon kan bidra til å skape sterkere fagmiljøer
- En felles høgskole kan bidra til å styrke den regionale rollen
- En felles høgskole kan oppnå universitetsstatus

1.3 Kort om de to høgskolene

Høgskolen i Lillehammer

Som en konsekvens av Høgskolereformen ble Høgskolen i Lillehammer (HiL) etablert 1. august 1994. Den har i dag ca. 4 900 studenter og ca. 400 ansatte. Høgskolen har utspring i Oppland distriktshøgskole og høgskolens akademiske tradisjoner reflekterer også dette – siden 1970-tallet har det blitt lagt sterk vekt på forskningsaktiviteten ved høgskolen. Utgangspunktet for forskning og undervisning var, og er fremdeles, samfunnsfag, reiseliv, historie og pedagogikk. TV-utdanningen ble startet på slutten av 1980-tallet, filmvitenskap ble opprettet i 1991, og i 1998 ble Den norske filmskolen, den første og eneste nasjonale filmutdanningen i Norge, opprettet som en del av Høgskolen i Lillehammer gjennom vedtak i Stortinget. I 1991 etablerte høgskolen 3 profesjonsutdanninger i Barnevern, Sosialt arbeid og Vernepleie som senere er utviklet med masterstudier og EVU-tilbud. Etter høgskolereformen i 1994 var Høgskolen i Lillehammer én av to høgskoler i Norge som fortsatte som uendrede, egne institusjoner. I 2004 ble fagporteføljen utvidet med juss, psykologi og idrett. Som en del av prosjekt Innlandsuniversitetet ble det utviklet og etablert en rekke masterutdanninger knyttet til høgskolens sentrale områder og senere også phd utdanninger. Høgskolen er i dag akkreditert med 2,5 doktorgradsprogram¹, samt et stipendiatprogram knyttet til kunstnerisk utviklingsarbeid ved Den norske filmskolen. Nesten alle aktiviteter ved høgskolen er samlet på en campus, Storhove, som ligger fem

¹ PhD-programmet *Audiovisuelle medier* er et samarbeidsprosjekt med NTNU

kilometer nord for Lillehammer. Unntaket er studiestedet Oslo for deler av masterutdanningen innen audiovisuelle fortellinger.

Høgskolens *studieportefølje* karakteriseres av en medie- og samfunnsfaglig profil. Det er et mål å videreutvikle denne profilen, supplert med idrett. Målsettingen er basert på et ønske om å både etablere en mer tydelig profil i universitets- og høgskolesektoren, og å bli en enda sterkere regional utviklingsmotor.

Høgskolens faglige, strategiske satsingsområder er Innovasjon i tjenesteyting, Oppvekst, Audiovisuelle medier og Idrett. Utdanningene innenfor satsingsområdene skal kjennetegnes av arbeidslivsrelevans og være preget av innovative og internasjonale perspektiver. For øvrig gis det tilbud om utdanning på alle nivå, i tillegg til etter- og videreutdanning.

Virksomheten ved høgskolen er i dag organisert i fem fagavdelinger og en fellesadministrasjon som inkluderer oppdragsenheten Senter for livslang læring (SELL). De fem fagavdelingene er:

- Avdeling for pedagogikk og sosialfag (APS) – ca. 90 medarbeidere
- Avdeling for samfunnsvitenskap (ASV) – ca. 70 medarbeidere
- Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap (ØKORG) – ca. 50 medarbeidere
- Avdeling for TV-fag (TVF) – ca. 30 medarbeidere
- Den norske filmskolen (DNF) – ca. 30 medarbeidere

Fellesadministrasjonene og Senter for livslang læring, SELL som er høgskolens oppdragsenhet, utgjør til sammen ca. 100 medarbeidere. Høgskolen i Lillehammer ledes av Høgskolestyret med ekstern styreleder og tilsatt rektor. Fellesadministrasjonen ledes av høgskoledirektør. I tillegg til rektor består rektoratet av prorektor for utdanning (som også er rektors stedfortreder) og viserektor for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid.

Et viktig trekk ved organiseringen av høgskolen, er at ekstern oppdragsvirksomhet innen kompetanseutvikling organiseres gjennom SELL, Senter for livslang læring. SELL er et «nav» i HiL som koordinerer, utvikler og tilrettelegger for ulike kompetansetilbud for arbeidslivet. Det er også noe FoU-aktivitet tilknyttet SELL innen fleksibel læring for voksne og bruk av teknologi i læring. SELL er en ren oppdragsvirksomhet som omsetter for ca. 30 mill. og har ca. 20 medarbeidere.

Høgskolen i Hedmark

Høgskolen i Hedmark (HH) ble også etablert 1. august 1994 og er et resultat av at fire statlige høgskoler i Hedmark ble slått sammen som en del av Høgskolereformen i 1994. I dag er det ca. 8 400 studenter og 620 ansatte ved høgskolen, og utgjør dermed en stor høgskole i norsk målestokk.

Høgskolen utdanner kandidater til barnehage, skole, helsesektoren, jord- og skogbruksnæringer, offentlig forvaltning og næringsliv, og gir tilbud om utdanning på alle nivå, inkludert doktorgrads-utdanning og etter- og videreutdanning. Høgskolen er dermed en viktig kompetanseinstitusjon i regionen, og samarbeider aktivt med arbeids- og samfunnsliv i Hedmark og Innlandet.

Forskningen ved Høgskolen i Hedmark er tett knyttet til utdanningene, og høgskolens forskningsprofil karakteriseres som praksisnær. De strategiske forskningsområder er: Arena for kultur- og språkfag, Utdanning og diversitet, Folkehelse, Anvendt økologi, Bioteknologi og Verdiskaping i næringsliv og forvaltning. Utdanning på doktorgradsnivå gis innenfor Anvendt økologi og Profesjonsrettede lærerutdanningsfag.

Høgskolen er organisert som en flercampusinstitusjon i fire vertskommuner: Hamar, Elverum, Åmot og Stor-Elvdal og har følgende fire avdelinger:

- Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA) - ca.220 medarbeidere (Hamar)
- Avdeling for folkehelsefag (FH) - ca. 150 medarbeidere (Elverum)
- Avdeling for økonomi- og ledelsesfag (ØLR) - ca. 81 medarbeidere (Rena)

- Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag (AØL) - ca. 62 medarbeidere (Blæstad i Hamar og Evenstad i Stor-Elvdal 75 km nord for Elverum)

Hovedadministrasjon og rektorat ligger i Elverum. Høgskolen i Hedmark ledes av Høgskolestyret med ekstern styreleder og tilsatt rektor. Avdelingene ledes av tilsatte dekaner og høgskoleadministrasjonen ledes av høgskoledirektør. I tillegg til rektor består rektoratet av prorektor for utdanning og prorektor for forskning.

Et viktig trekk ved Høgskolen i Hedmark er flercampus-strukturen som nevnt over. Som vi kommer tilbake til i kapittel 6, vurderes dette av høgskolen som meget viktig for deres regionale forankring, og gir en meget bred kontaktflate mot ulike regionale aktører. Flere av campusene er for øvrig organisert slik at de berørte avdelingene er samlokalisert med relevante regionale aktører. Et annet viktig trekk er ellers at høgskolens oppdragsvirksomhet organiseres igjennom de enkelte avdelinger, og ikke gjennom en egen avdeling eller eget senter slik som ved Høgskolen i Lillehammer.

1.4 Skjerpede krav til kvalitet i høyere utdanning

En viktig bakgrunn for utredningen er de to høgskolenes ønsker om å oppnå universitetsstatus, og hvilke muligheter en fusjon vil gi for å tilfredsstille de nye kravene som vil bli gjort gjeldende for å oppnå universitetsstatus.

Forslaget om nye forskrifter for å oppnå universitetsstatus ble varslet i Meld. St. 18 (2014–2015) *Konsentrasjon for kvalitet*, stortingsmeldingen om strukturen i universitets- og høyskolesektoren. Dette ble fulgt opp med et høringsnotat i november 2015 der forslag til endringer i forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning er offentliggjort.²

Her er det foreslått å øke kravene for å kunne opprette *master- eller doktorgradsstudier*, og det kreves

- Større faglig bredde i master- og doktorgradsstudier enn det som har vært godkjent på grunnlag av dagens kriterier.
- Master- og doktorgradsstudier kan kun opprettes i fagmiljøer som allerede er faglig sterke.
- Studiene skal være basert på oppdatert forskning.

Dette innebærer i hovedsak at studietilbudet skal dekke flere deler av et fagområde, at det er tilstrekkelig antall tilsatte med høy kompetanse innenfor hele bredden av studiet, at tilsatte har veilederkompetanse og kompetanse til å videreutvikle studiet. Kompetansen i fagmiljøet bør også speile bredden av fag som studentene skal undervises. Videre må antall studenter på studiet være tilstrekkelig.

I endringsforslaget er det lagt opp til at disse kravene vurderes ut fra kvalitative indikatorer og at det vil være opp til NOKUT å vurdere hva som er tilstrekkelig for en gitt institusjon.

I Høringsnotatet oppgis i tillegg forslag til følgende krav for akkreditering av *doktorgradsutdanning*:

- Studiet skal ha et fagmiljø tilsvarende minst åtte årsverk med førstestillingskompetanse, hvorav minst seks er i heltids kombinerte forsknings- og undervisningsstillinger og minst fire har professorkompetanse.
- Videre må institusjonen kunne dokumentere at den har kapasitet og rekrutteringspotensial til å knytte minst 15 doktorgradsstudenter til studiet i løpet av fem år etter oppstart.
- Institusjonen må også sannsynliggjøre at den over tid kan opprettholde et doktorgradsmiljø med minst 15 doktorgradsstudenter.

I tillegg er det foreslått skjerpede krav for å bli akkreditert som *universitet*:

- Institusjonene må kunne tilby doktorgradsstudier i fire fag alene

²<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-endring-i-forskrift-om-kvalitetssikring-og-kvalitetsutvikling-i-hoyere-utdanning-og-fagskoleutdanning/id2460086/>

- Doktorgradene skal være godt dekkende for institusjonens faglige profil.
- For å bli akkreditert som universitet må institusjonene dokumentere at de allerede oppfyller kravet om minimum 15 doktorgradsstudenter per program over tid.
- Institusjonene må dokumentere at minimum to av doktorgradsprogrammene gjennomsnittlig uteksaminerer minimum fem kandidater per år over en treårsperiode.

Disse kravene vil være et viktig utgangspunkt for gjennomgangen og vurderingene i denne rapporten, særlig ved gjennomgangen av de to høgskolenes utdanningstilbud og fagmiljøer i kapittel 3 og 4, og vurderingene av mulighetene for å oppnå universitetsstatus i kapittel 5.

2 Styling, ledelse og administrasjon

Begge de to høgskolene har enhetlig, tilsatt ledelse på institusjonsnivå, som innebærer at rektor har det overordnede faglige og administrative ansvaret. Det samme gjelder videre ned i organisasjonene, hvor det overordnede ansvaret for avdelingsnivået ligger hos dekanene. I tillegg til rektor består rektoratet ved Høgskolen i Lillehammer av prorektor for utdanning og viserektor for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid. Ved Høgskolen i Hedmark består rektoratet i tillegg til rektor av prorektor for utdanning og prorektor for forskning. Prorektor for utdanning er rektors stedfortreder ved Høgskolen i Lillehammer, mens Høgskolen i Hedmark har definert høgskoledirektøren som nestleder og rektors stedfortreder i det daglige arbeidet.

Vi har lagt til grunn at en fusjonert institusjon fortsetter med en enhetlig, tilsatt ledelse på institusjonsnivå. Dette i hovedsak fordi ledelsen for de to høgskolene har gitt uttrykk for at det er det de ønsker. På et mer generelt plan kan det også påpekes at i etterkant av en fusjonsprosess vil en tilsatt rektor ved en ny institusjon sannsynligvis ha større legitimitet i *hele* organisasjonen enn hva som kan bli tilfellet for en valgt rektor. Det vil være en reell fare for at den største av de to institusjonene vil få for stor gjennomslagskraft i valg av rektor, som igjen kan bidra til at en valgt rektor vil få stor legitimitet i Hedmark, men svakere legitimitet i Oppland.

I det videre skal vi se litt nærmere på hvordan de to høgskolene per i dag har valgt å organisere den faglige og administrative aktiviteten ved de respektive institusjonene.

2.1 Organisering av den faglige aktiviteten ved de to høgskolene

Det eksisterer mange ulike måter å organisere den faglige aktiviteten i universitets- og høgskolesektoren. Stort sett opererer man med et nivå under institusjonsnivået; avdeling eller fakultet. Under avdelingsnivået kan man igjen finne flere varianter av formell organisering av den faglige aktiviteten, f.eks. i institutter eller programmer (se f.eks. Røsdal et.al., 2015).

De to høgskolene denne utredningen omfatter, har valgt en noe ulik organisering av sin faglige aktivitet på nivået under avdelingene.

Tabell 2.1 Oversikt over faglige funksjoner etter nivå ved Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer

	Høgskolen i Hedmark	Høgskolen i Lillehammer
Institusjonsnivå		
Enhetlig, tilsatt ledelse	Tilsatt rektor Prorektor for utdanning Prorektor for forskning	Tilsatt rektor Prorektor for utdanning (rektors stedfortreder) Viserektor for forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid
Avdelingsnivå og lavere		
Enhetlig, tilsatt ledelse	Dekan Prodekan for forskning og prodekan for utdanning/studier Instituttleder/PhD-programleder Studieleder	Dekan Prodekan for FoU ved enkelte avdelinger Undervisningsleder ved TVF og Dnf Studieleder/Seksjonsleder/Masterprogram- og PhD programleder

Kilde: Høgskolenes nettsted

På nivået under institusjonsnivået har Høgskolen i Hedmark organisert sin faglige aktivitet i avdelinger med dertil hørende institutter. Avdelingene ledes av dekan, sammen med prodekan for utdanning og prodekan for forskning. Instituttene ledes av instituttleder.

Utdanningsaktiviteten ved Høgskolen i Hedmark er tett koblet mot forskningsaktiviteten, og befinner seg innenfor fagområdene: skole og barnehage, helse og idrett, økonomi og ledelse, økologi og landbruk, musikk, animasjon og spill, språk og kommunikasjon og bioteknologi. Høgskolen har seks strategiske satsningsområder: anvendt økologi (AØL), Arena for kultur- og språkfag (LUNA), Folkehelse (FH), Bioteknologi (LUNA), Verdiskapning i næringsliv og forvaltning (ØLR) og Utdanning og diversitet (LUNA). Ved Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag forvalter høgskolen forskerskolen International Research School in Applied Ecology med 16 partnere fra Europa og over 100 PhD studenter. Det ene av høgskolens to doktorgradsprogram finnes ved denne avdelingen. Det andre doktorgradsprogrammet ligger under Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap. Ved denne avdelingen er også Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SEPU) etablert. Dette senteret jobber i hovedsak med oppdragsfinansiert forskning. Avdeling for folkehelsefag har samlet forskningsaktiviteten i tre ulike forskningsområder. Disse forskningsområdene har forankring i masterprogrammene ved avdelingen. Forskning og undervisning i tilknytning til bioteknologifag har en nær tilknytning til næringslivet, spesielt gjennom klyngefelleskapet i Arena Heider (Norges ledende miljø innen reproduksjon, foredling og genbanker for husdyr, oppdrettsfisk og planter).

Ved Høgskolen i Lillehammer er den faglige aktiviteten under institusjonsnivået også organisert i fem avdelinger. Under avdelingsnivå er den faglige aktiviteten organisert rundt utdanningsprogrammene, hvor studieleder, eventuelt seksjonsleder har det faglige og administrative ansvaret. I tillegg har Høgskolen i Lillehammer egne programledere for de fleste masterutdanningene og for alle PhD-utdanningene, med samme ansvarsforhold som studieleder/seksjonsleder. Fra høsten 2016 tilsettes 2 instituttledere på Avdeling for pedagogikk og sosialfag for henholdsvis Institutt for sosialfag og Institutt for pedagogikk og veiledning.

Forskningsvirksomheten ved Høgskolen i Lillehammer er fokusert rundt satsningsområdene innovasjon i tjenesteyting, oppvekst, film og fjernsyn og idrett. I høgskolens forskningsstrategi fra 2015 heter det at høgskolen skal organisere og konsentrere sitt forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) i tilknytning til fagområder med master- og PhD-utdanning. Samtidig skal det også legges til rette for relevant FoU innen øvrige fagområder. En del av forskningsaktiviteten er organisert i forskergrupper.

Forskningsgrupper representerer mer og mer den mest vanlige måten å organisere den forskningsfaglige aktiviteten på i universitets- og høgskolesektoren (Kyvik, Reymert, Vabø, & Alvsvåg, 2015). Samtidig stilles det spørsmål om forskningsgruppene bidrar til at ulike fags egenart svekkes (Elken og Stensaker, 2015). Den klassiske måten å organisere det vitenskapelige arbeidet har vært disiplinbasert, mens forskningsgruppene - slik de er organisert i høgskolesektoren - ofte innebærer elementer av tverrfaglighet.

Den formelle organiseringen (selve organisasjonsstrukturen) av den faglige aktiviteten i en fusjonert institusjon vil, som allerede påpekt, henge sammen med hvilke synergieffekter man ser på tvers av utdanningstilbudene og hvordan, ved hjelp av organiseringen, man kan oppnå den største effekten av synergiene.

2.2 Organisering av den administrative aktiviteten

Det er i tidligere rapporter (f.eks. Røsdal et.al., 2015) skrevet om hvordan det ifølge *teorien* om administrative stordriftsfordeler skal det være mulig å ta ut en rasjonaliseringsgevinst, mens erfaringene tilsier at fusjoner *ikke* har ført til lavere administrative kostnader i den nye institusjonen. Det er selvfølgelig mange grunner til dette. Bl.a. vil økt størrelse gi en mer kompleks organisasjonsstruktur, noe som igjen fører til større krav til og behov for samordning av virksomheten, dels ønsker om og behov for å beholde administrativt personale ved de sammenslåtte enhetene og ikke minst de økte kravene fra statlige myndigheters side om økt kvalitet og profesjonalitet i all offentlig forvaltning, bl.a. på grunn av innføringen av et mer detaljert regelverk. I Tilstandsrapporten 2016 blir det dokumentert at byråkratiet i akademia vokser (UNIFORM, 13.05.16), og tidligere rapporter fra NIFU har også vist at antall administrativt tilsatte i norsk høyere utdanning har økt relativt mer enn antall faglige tilsatte gjennom de siste 10 årene (Gornitzka, Larsen & Gunnes 2009, Vabø & Gunnes 2012). *Fusjonene har på den annen side ført til at de administrative tjenestene er blitt mer profesjonaliserte*. Man kan f.eks. se at andelen administrativt ansatte med doktorgrad/forskerutdanning øker, da det ser ut til å være større behov for kompetanse på dette nivået i forskningsadministrasjonen ved institusjonene (Gornitzka et. al. 2012). En større institusjon har større potensial for å kunne utvikle nye tjenester og kompetanse enn det to eller flere høgschooler hver for seg vil ha kapasitet til å utvikle, f.eks. i forbindelse med søknader om eksterne forskningsmidler, og spesielt fra EU-programmene (Røsdal et.al., 2015).

Tabell 2.2 Oversikt over administrative funksjoner ved Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer

	Høgskolen i Lillehammer	Høgskolen i Hedmark
Institusjonsnivå		
Administrativ ledelse	Senter for livslang læring (SELL) Direktør, øverste leder for Fellesadministrasjonen og koordinator for den samlede administrative virksomheten.	Høgskoledirektør, nestleder ved høgskolen etter rektor, med delegert myndighet som leder av Høgskoleadministrasjonens fellesledd, og med ansvar for koordinering av den samlede administrative virksomheten ved høgskolen
Administrative og tekniske funksjoner sentralt (en leder ved hver enhet/seksjon)	Ledelse og sekretariat, herunder arkiv, forskningsadm., og kommunikasjonsrådgiver Økonomi og -driftsavdelinga, herunder innkjøp Bibliotek IT-tjenesten Personal- og organisasjonsseksjonen Studieadministrasjon, herunder internasjonalt kontor	Økonomiseksjonen Seksjon for forskning, bibliotek og internasjonalisering Arkivseksjonen IT-seksjonen Personal- og organisasjonsseksjonen Studie- og utdanningsseksjonen Kommunikasjons-seksjonen Eiendom- og innkjøpsseksjonen
Avdelingsnivå og under		
Administrasjon og tekniske funksjoner på avdelingsnivå	Kontorsjef/ Administrasjonssjef/ Teknisk leder ved hver fagavdeling Rådgivere/ Konsulenter/teknikere	Stabsledere, med litt forskjellig ansvarsportefølje. Noen leder den samlede avdelingsadministrasjonen, mens ved andre avdelinger er studieadministrasjonen og forskningsadministrasjonen ledet av prodekaner

Kilde: Høgskolenes nettsider

Høgskolen i Lillehammer har organisert den administrative aktiviteten i en Fellesadministrasjon som består av flere enheter med hver sin leder. Fellesadministrasjonen ledes og koordineres av høgskoledirektøren. De enkelte funksjoner inkludert i Fellesadministrasjonen ledes av en direktør. I tillegg til Fellesadministrasjonen har høgskolen også noe administrativ kapasitet ved den enkelte fagavdeling. Dekan er øverste leder også for den administrative aktiviteten ved avdelingen. I tillegg er det tilsatt kontorsjef eller administrasjonssjef ved den enkelte avdelingsadministrasjon. Avdeling for TV-fag har både kontorsjef og teknisk leder, og flere tilsatte med ingeniørfaglig og teknisk bakgrunn. Også ved Den norske filmskolen er det flere tilsatte i administrasjonen med ingeniørfaglig bakgrunn. SELL er en administrativ enhet som rapporterer til høgskoledirektør. Enheten har ca. 20 ansatte som alle er oppdragsfinansierte.

Høgskolen i Hedmark har lagt sin administrative aktivitet i hovedsak til Høgskoleadministrasjonen. Denne ledes av høgskoledirektør, som også er definert som nestleder og rektors stedfortreder i det daglige arbeidet. Høgskoleadministrasjonen befinner seg på campus Elverum, hvor også rektoratet har hovedsete. Seksjon for forskning, bibliotek og internasjonalisering ledes av prorektor for forskning, og Studie- og utdanningsseksjonen ledes av prorektor for utdanning. Organisasjons- og personalseksjonen og Økonomiseksjonen ved Høgskoleadministrasjonen ledes av en direktør. De øvrige seksjonene ledes av en sjef eller leder. Øverste administrative ansvar ved avdelingene har dekanen. Avdelingsadministrasjonen ledes i hovedsak av en stabsleder. Ved Avdeling for anvendt

økologi og landbruksfag er det lagt en studieadministrasjon til hver campus (Blæstad og Evenstad). Den største avdelingsadministrasjonen finnes naturlig nok ved avdelingen med flest studenter – Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, på campus Hamar.

Begge høgskolene har valgt å beholde en relativt stor administrativ støtte ved sine respektive avdelinger, i tillegg til de mer sentraliserte funksjonene i Felles- eller Høgskoleadministrasjonen. I flere studier NIFU har gjort av organisasjonsstrukturer ved ulike institusjoner i universitets- og høgskolesektoren gir det faglige personalet gjennomgående uttrykk for et ønske om mer administrativ støtte på avdelingsnivå, men også støtte dedikert det enkelte institutt (f.eks. Lekve et.al., 2014; Røsdal et.al., 2015).

Vi har ikke mulighet for, innenfor rammen av denne utredningen, å utarbeide konkrete modeller for hvordan en restrukturering av de teknisk-administrative tjenestene kan gjennomføres, men må nøye oss med noen generelle betraktninger av hva som er mulig sett i lys av tidligere fusjonserfaringer.

Som påpekt har tidligere fusjoner av flere ulike grunner ikke ført til lavere administrative kostnader i den nye institusjonen. Tabellen under viser også at forholdstallene hva gjelder vitenskapelige årsverk per administrative årsverk, studenter per vitenskapelige årsverk og studenter per administrative årsverk ved en mulig fusjon mellom de to aktuelle institusjonene, vil bli temmelig like forholdstallene for de to institusjonene hver for seg. Tall fra DBH viser imidlertid at de to høgskolene, både sammen, men også hver for seg vil ha relativt flere studenter per vitenskapelige årsverk enn gjennomsnittet for de statlige høgskolene er (ca. 18 studenter per vitenskapelige årsverk). Figur 4.1 og 4.2 i kapittel 4 viser også dette forholdet hva gjelder studenter/vitenskapelig årsverk, og viser samtidig den samme tendensen hva gjelder studenter per administrative årsverk – relativt mange studenter per administrative årsverk sammenlignet med andre, relevante institusjoner, noe som kan indikere at disse to høgskolene allerede har to effektive administrative organisasjoner.

Tabell 2.3 Forholdstall mellom studenter, faglig personale¹ og teknisk-administrativt personale² i 2015.

	Høgskolen i Hedmark	Høgskolen i Lillehammer	Sum
Antall studenter	8 418	4 904	13 322
Antall vitenskapelige årsverk	348	216	563
Antall teknisk-administrative årsverk	208	140	349
Vitenskapelige årsverk per teknisk-adm. årsverk	1,7	1,5	1,6
Studenter per vitenskapelige årsverk	24,2	22,7	23,6
Studenter per teknisk-administrative årsverk	40,4	35,0	38,2

¹Dekaner og instituttledere er i denne tabellen klassifisert som faglige årsverk.

²Senter for Livslang læring ved HiL har 19,7 administrative årsverk. Disse er alle eksternt finansiert.

Kilde: DBH

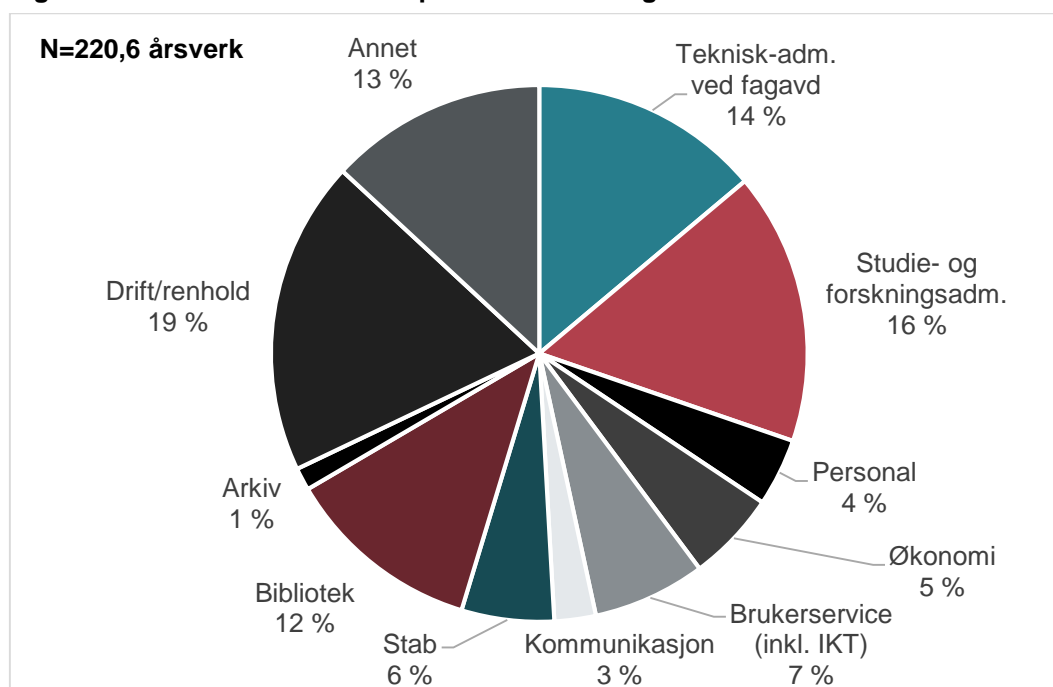
Tabell 2.3 viser at Høgskolen i Hedmark hadde 40 studenter per administrative årsverk i 2015, mens det ved Høgskolen i Lillehammer var 35 studenter per administrative årsverk. Antall studenter viser til alle studenter registrert ved høgskolene høsten 2015, og både heltids- og deltidsstudenter er tatt med. I denne sammenheng er det viktig å presisere at Høgskolen i Hedmark har en høy andel av studentmassen som deltar i desentralisert eller nettbasert undervisning. Denne studentgruppen krever muligens en annen form for administrativ oppfølging, i.o.m at de er mindre tilstede på campus – men likevel skal ha det samme læringsutbyttet som øvrige studenter på samme utdanning. Denne studentgruppen kan kanskje forklare noe av forskjellen i antall studenter per administrative årsverk mellom de to institusjonene. Høgskolen i Hedmark har også noen flere studenter per vitenskapelige årsverk enn hva Høgskolen i Lillehammer har, men her var forskjellen betydelig mindre.

Med utgangspunkt i kildefilene til NIFUs Forskerpersonalregister har vi gjennomgått ulike fagfelt i administrasjonen ved de to høgskolene. Vi har forsøkt å gruppere administrasjonen innenfor noen hovedkategorier, som bibliotek, forskningsadministrasjon, studieadministrasjon, EVU, økonomi, personal og lønn, IKT, drift og fagadministrasjon. I og med at administrasjonen ved de to høgskolene

er ulikt organisert, for eksempel har Høgskolen i Lillehammer en egen etter- og videreutdanningsavdeling, SELL, som vi ikke finner noe direkte motstykke til ved Høgskolen i Hedmark. Ved sistnevnte høgskole er det ingen egen IKT-avdeling, noe Høgskolen i Lillehammer har. Vi har derfor valgt å presentere de administrative enhetene ved de to høgskolene hver for seg, og *ikke* sammenstille de administrative ressursene ved en sammenslått høgskole.

Merk at alle teknisk-administrative stillinger registrert ved en fagavdeling er klassifisert som fagadministrasjon i figurene.

Figur 2.1 Teknisk-administrativt personale ved Høgskolen i Hedmark i 2015 etter fagfelt¹.

¹Fagadministrasjon omfatter her teknisk-administrativt personale som er tilknyttet en fagavdeling, og ikke den sentrale administrasjonen.

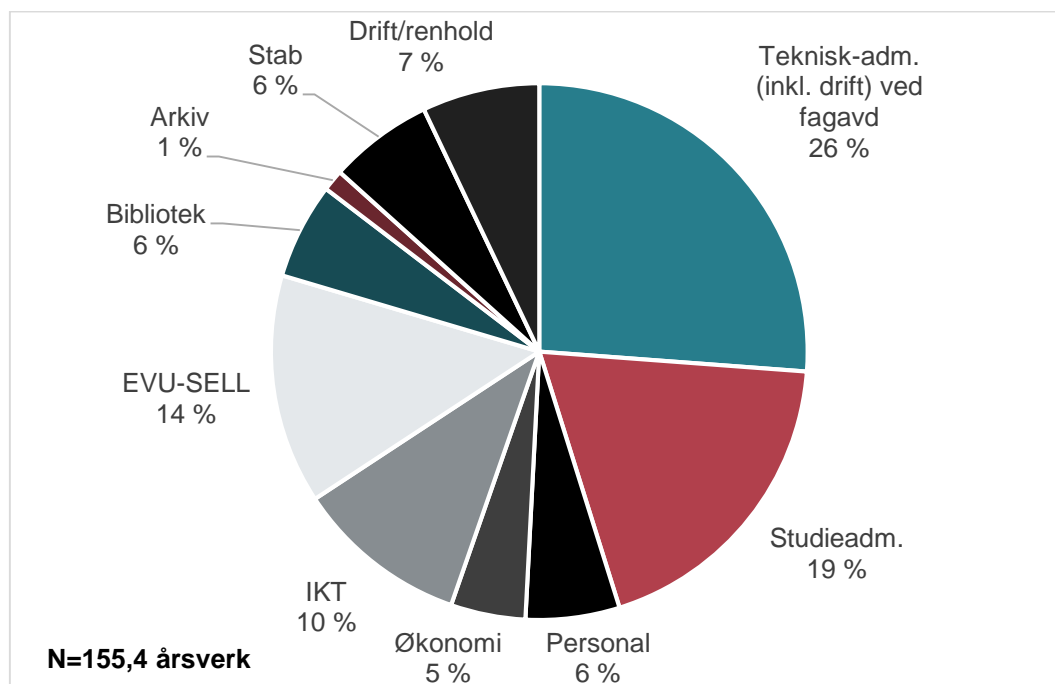
Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur 2.1 og figur 2.2 viser at Høgskolen i Lillehammer har en betydelig høyere andel av sitt teknisk-administrative personale ved fagavdelingene enn hva tilfellet er ved Høgskolen i Hedmark. Det er først og fremst begrunnet i de teknisk krevende utdanningene ved Dnf og TVF. I tillegg er teknisk personale knyttet til drift tilknyttet fagavdelingene ved Høgskolen i Lillehammer, mens de ved Høgskolen i Hedmark er sentralisert. Personale i kategorien «annet» ved Høgskolen i Hedmark er primært personale ved enhetene merket «Enhet for fellesfunksjon og kvalitetssikring» og «Eksternt finansiert virksomhet».

Renholderne er klassifisert som «drift» uavhengig av hvordan disse er organisert. Begge høgskoler har egne tilsatte renholdere

Bibliotekpersonalet utgjør en litt større andel av det teknisk-administrative personalet ved Høgskolen i Hedmark enn hva tilfellet er ved Høgskolen i Lillehammer, noe som kan ha sammenheng med at det her er bibliotekpersonale tilknyttet fagavdelingene ved de ulike campusene, mens Høgskolen i Lillehammer har alt bibliotekpersonale samlet på ett sted.

Figur 2.2 Teknisk-administrativt personale ved Høgskolen i Lillehammer i 2015 etter fagfelt¹.

¹Fagadministrasjon omfatter her teknisk-administrativt personale som er tilknyttet en fagavdeling, og ikke den sentrale administrasjonen.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

2.3 Oppsummering

Organiseringen av den faglige aktiviteten ved de to høgskolene er relativt lik ned på avdelingsnivå. Under avdelingsnivå har de valgt ulik organisering, hvor Høgskolen i Hedmark har valgt å organisere aktiviteten i institutter, mens Høgskole i Lillehammer organiserer den faglige aktiviteten etter seksjoner og programmer. Vi har imidlertid fått signaler om at dette er i endring, og at en omorganisering av den faglige aktiviteten ved Høgskolen i Lillehammer så vidt er satt i gang. Målet er å etablere institutter som kan favne de ulike seksjonene og programmene på en god måte. Opprettelsen av institutter vil sannsynligvis bidra til at det blir enklere å se mulige samarbeidsrelasjoner på tvers av institusjonene.

Som allerede påpekt, har det vist seg vanskelig å ta ut en rasjonaliseringsgevinst gjennom fusjon hva gjelder tekniske- og administrative funksjoner. Selv om enkelte stillinger knyttet til IKT, drift, økonomi, lønn og personal kan inndras gjennom sentralisering av arbeidsoppgaver, vil det erfaringsmessig være behov for å beholde noen tekniske, studieadministrative og FoU-administrative ressurser ved hvert av studiestedene på grunn av de geografiske avstandene. Erfaringene fra tidligere fusjoner er imidlertid at de administrative tjenestene er blitt mer profesjonaliserte. Vi har derfor som utgangspunkt for vår diskusjon at en felles høgskole vil ha større potensial for å kunne utvikle nye tjenester og teknisk-administrativ kompetanse enn det hver av de to høgskolene hver for seg vil ha kapasitet til å utvikle.

Organisering av den faglige og den administrative aktiviteten i en fusjonert institusjon vil nødvendigvis innebære store utfordringer. De to høgskolene skal sammen finne en organisasjonsstruktur som imøtekommer de tilsattes behov, studentenes behov og regionale behov og som også er i stand til å ta ut mulige gevinster ved en fusjon på den mest effektive måten. Tilbakemeldinger fra både ansatte, studenter og ledelse ved de to høgskolene tilsier at man anerkjenner utfordringen, men at man ikke ønsker at en mulig fusjon skal strandre på uenighet rundt organisasjonsstruktur. Strukturen er noe en samlet institusjon kan utvikle etter at en fusjon er en realitet.

3 Utdanningstilbudet ved de to høgskolene

Større institusjoner vil kunne gi et mer allsidig undervisningstilbud til studentene, og en fusjon mellom to eller flere læresteder vil dermed i seg selv sannsynligvis resultere i et bredere utdanningstilbud. Den komplementære faglige kompetansen blant fagpersonalet i den nye institusjonen kan dessuten gi bedre kvalitet i utdanningstilbudet, samt grunnlag for å utvide tilbudet både i bredden og i form av mastergrads- og doktorgradsprogrammer. Et bredere utdanningstilbud vil også gi studentene større muligheter til å velge en fagsammensetning ut fra egne interesser og i forlengelsen av dette ligger det at en fusjon kan bidra til en mer integrert og omfattende studieprogramportefølje der man kan «holde på» studentene fremfor å «lekke» dem til konkurrerende læresteder – spesielt på høyere grads nivå (Kyvik og Stensaker, 2011; Røsdal et al. 2015).

I så måte, har begge disse to høgskolene allerede gode muligheter til å holde på sine studenter gjennom et helt utdanningsløp, t.o.m. utdanning på masternivå og også videre på ph.d.-nivå. Selv om Prosjekt Innlandsuniversitetet ikke lyktes med sin intensjon, resulterte prosjektet i flere nye utdanningstilbud på høyere nivå for høgskolene som var involvert i dette prosjektet.

3.1 Gradsgivende studieprogram

Utdanningstilbudet er bredt og begge høgskolene tilbyr over 50 gradsgivende studieprogram. Bortsett fra utdanningstilbud innenfor økonomisk-administrative fag, er det ingen av utdanningstilbudene som er direkte overlappende. Imidlertid er mange av utdanningstilbudene i stor grad komplementære. Særlig innenfor pedagogiske fag og helsefag. Det er kun Høgskolen i Hedmark som har grunnskolelærerutdanning og sykepleierutdanning, men Høgskolen i Lillehammer har et relativt bredt tilbud innenfor andre pedagogiske fag og helse- og sosialfag (vernepleier, barnevernspedagog, sosionom, psykologi). Høgskolen i Lillehammer har også den eneste kunstfaglige utdanning mellom Oslo og Trondheim: Den norske filmskolen.

Begge høgskolene har tilbud innen idrettsfag, men med ulik profil. Der hvor Høgskolen i Hedmark i stor grad retter seg inn mot den generelle folkehelsen, konsentrerer Høgskolen i Lillehammer seg i større grad om det idrettsfysiologiske, med et naturvitenskapelig prestasjonsorientert fokus, både i bredde og topp. Begge høgskolene har et tett samarbeid med idrettsorganisasjoner, herunder særforbund og Olympiatoppen og idrett er et av de prioriterte satsingsområder ved begge høgskolene. Ved Høgskolen i Lillehammer er det et masterprogram innenfor idrettsfag på trappene³, mens det er etablert et masterprogram i folkehelsevitenskap ved Høgskolen i Hedmark. Fagmiljøet på idrett ved

³ Master i treningsfysiologi, planlagt oppstart 2017, godkjent av NOKUT

Høgskolen i Lillehammer har 3 stipendiater opptatt på eksterne ph.d-program (inn- og utland) og en postdoc. 3 ph.d-stillinger er under utlysning.

Tabell 3.1 Antall studietilbud for gradsgivende studieprogram i 2015.

	Bachelor grad	Yrkes utdanning	Master grad	Doktor grad	Totalt
Høgskolen i Hedmark	36	5	14	2	57
Barnehagelærer utdanning	1				1
Førskolelærer utdanning	2				2
Faglærer utdanning	4				4
Allmennlærer utdanning		1			1
Grunnskolelærer utdanning 1-7 trinn		3			3
Grunnskolelærer utdanning 5-10 trinn		1			1
Integrerte 4. og 5-årige masterprogram i lærerutdanning			3		3
Pedagogiske fag			1		1
Helsefag	2		2		4
Sykepleier utdanning	1				1
Tannpleier	1				1
Idrettsutdanning	2				2
Økonomisk-administrativ utdanning	8		2		10
Samfunns vitenskap	2		1	1	4
Historisk-filosofiske fag	3		2		5
Matematisk-natur vitenskapelige fag	4		3	1	8
Landbruks utdanning	3				3
Utvikling og miljø	2				2
Annet	1				1
Høgskolen i Lillehammer	33		15	3	51
Pedagogiske fag	1		4		5
Barnevern pedagogutdanning	1				1
Sosionom utdanning	1				1
Vernepleierutdanning	2				2
Helsefag			2		2
Idrettsutdanning	1				1
Samfunns-vitenskap	12		6	2	20
Historisk-filosofiske fag*	11		3	1	15
Økonomisk-administrative fag	3				3

* Inkluderer 3 BA-program innen TV-fag, 9 kunstfaglige BA-program og 1 MA-program ved DnF. I tillegg inngår DnF i det kunstfaglige stipendiatprogrammet (ph.d).

Kilde: DBH

Begge høgskolene tilbyr flere av sine masterprogrammer som deltidsstudier eller nett- og samlingsbaserte utdanninger.

I tillegg til alle ordinære studieprogram har begge høgskolene et omfattende etter- og videreutdanningstilbud innenfor sine fagfelt. Begge høgskolene tilbyr også studier, emner og kurs på forespørsel fra privat- og offentlig sektor og skreddersyr disse etter oppdragsgivers behov.

3.2 Masterstudier

Begge høgskolene har tilbud om i overkant av 10 studieprogram på mastergradsnivå. Det er også mastergradstilbud ved alle de til sammen 9 fagavdelingene, bortsett fra ved avdeling for TV-fag ved Høgskolen i Lillehammer. Som tabell 3.2 viser er det et varierende antall studenter ved de enkelte utdanningene, fra over 200 på Master i offentlig ledelse og styring, Avdeling for økonomi og

ledelsesfag – Høgskolen i Hedmark, til 5 registrerte studenter på Master i miljøpsykologi, Avdeling for samfunnsvitenskap – Høgskolen i Lillehammer.

Tabell 3.2 Oversikt over masterstudiene ved de to høgskolene.

	Ant. stud. 2015
Høgskolen i Hedmark	
<i>Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag</i>	
Master i anvendt økologi	43
Master i bærekraftig landbruk	17
<i>Avdeling for folkehelsefag</i>	
Master i folkehelsevitenskap med vekt på endring av livsstilsvaner	45
Master i psykisk helsearbeid	37
<i>Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap</i>	
Master i digital kommunikasjon og kultur	51
Master i kultur- og språkfagenes didaktikk	75
Master i tilpasset opplæring	118
Master s Degree in Applied and Commercial Biotechnology	60
Lektorutdanning i norsk, engelsk og språkfag	53
<i>Avdeling for økonomi og ledelsesfag</i>	
Master i offentlig ledelse og styring	205
Master i økonomi og ledelse markedsføringsledelse	25
Master i økonomi og ledelse økonomistyring	34
Sum	763
Høgskolen i Lillehammer	
<i>Avdeling for pedagogikk og sosialfag</i>	
Master i karriereveiledning	40
Master i psykososialt arbeid med barn og unge-2.år	20
Master i sosial- og velferdsfag	33
Master i pedagogikk	62
Master i spesialpedagogikk	136
Master i sosialfaglig arbeid med barn og unge	87
<i>Avdeling for samfunnsvitenskap</i>	
Master i film- og fjernsynsvitenskap	22
Master i miljøpsykologi	5
<i>Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap</i>	
Master i innovasjon (og næringsutvikling)	46
Master i moderne forvaltning (MPA)	104
<i>Den norske filmskolen</i>	
Master i audiovisuell fortelling	11
Sum	566

Kilde: Høgskolene/DBH

En sammenstilling av de to tabellene over vil gi en god indikasjon på hvor de ulike samarbeidsmulighetene er mest tydelige. De mest åpenbare synergier vil en finne mellom masterprogrammene innenfor helse- og sosialfag og pedagogiske fag. Her kan man f.eks. se for seg et samarbeid mellom fagmiljøene tilknyttet masterprogrammene ved Avdeling for folkehelsefag og Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark og Avdeling for pedagogikk og sosialfag ved Høgskolen i Lillehammer.

Det bør også være gode muligheter for å videreutvikle mastertilbudene ved Avdeling for økonomi og ledelsesfag ved Høgskolen i Hedmark og Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap ved Høgskolen i Lillehammer. Det er antydning et mulig samarbeid mellom masterprogrammet i anvendt økologi ved Høgskolen i Hedmark og masterprogrammet i miljøpsykologi ved Høgskolen i Lillehammer. Et slikt samarbeid kan kanskje vise seg å være avgjørende for den videre eksistensen for det

sistnevnte masterprogrammet. Et samarbeid mellom Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark og Avdeling for samfunnsvitenskap om lektorutdanning kan være aktuelt (blant annet internasjonale studier med historie, film- og fjernsynsvitenskap, mediepedagogikk). Videre vil et samarbeid om masterutdanningene i digital kommunikasjon og kultur kunne være aktuelt mellom de to høgskolene. På bachelornivå vil det være enda flere mulige samarbeidsrelasjoner, bl.a. vil Avdeling for TV-fag ved Høgskolen i Lillehammer kunne kobles på et samarbeid mellom Avdeling for lærerutdanning og Avdeling for samfunnsvitenskap. Videre er det et samarbeidspotensial innenfor idrettsutdanningene, også i forhold til bachelor i psykologi inn mot folkehelsefag ved Høgskolen i Hedmark.

Akkreditering av nye master- og doktorgradsutdanninger er avhengige av et sterkt og robust fagmiljø tilknyttet det aktuelle programmet. Universitetsakkreditering er avhengig av at eksisterende doktorgradsprogrammer kan dokumentere et sterkt fagmiljø tilknyttet det enkelte program, og som også dekker alle fagelementer utdanningen involverer. En fusjon mellom de to aktuelle høgskolene vil helt klart bidra til å styrke det faglige miljøet tilknyttet mastergrads- og doktorgradsutdanningene ved at fagmiljøet blir større (flere faglige tilsatte tilknyttet hver utdanning) og ved at det faglige personalet i større grad vil vil dekke flere faglige aspekter ved den enkelte utdanning.

3.3 Gjennomstrømning

Begge de to høgskolene har god gjennomstrømning på bachelorutdanningene sine, noe som også blir fremhevet i årsrapportene. Imidlertid rapporterer Høgskolen i Lillehammer en bekymring rundt gjennomstrømningen på sine masterutdanninger. Tabellen under viser utviklingen for masterstudenter ved de to høgskolene, tatt opp på masterstudiet høsten 2012. Disse studentene skulle da ha vært ferdig med sine masterstudier våren 2014. Vi ser at det er relativt stor forskjell i andelen som har gjennomført studiet på normert tid for de to høgskolene, den høyeste andelen med fullført grad finner vi ved Høgskolen i Hedmark. Begge institusjonene ligger imidlertid under gjennomsnittet både for statlige høgskoler og for universitetene. Legg for øvrig merke til at andelen frafall av studenter i løpet av de to årene, er meget lavt ved Høgskolen i Hedmark. Det fremheves også i årsrapportene at det har vært jobbet bevisst ved begge høgskolene for å få opp gjennomstrømningen og få ned frafallet.

Tabell 3.3 Studentgjennomstrømning og frafall på masterutdanningene ved de to høgskolene. Status våren 2014 for studenter tatt opp høsten 2012

Institusjon	Høst 2012		Status vår 2014				
	Opptakskull	Fullført grad	Fortsatt student	Frafall			
		Antall	Andel (%)	Antall	Andel (%)	Antall	Andel (%)
HiHm	111	45	40,5	57	51,4	9	8,1
HiL	66	17	25,8	36	54,5	13	19,7
Sum statlige høgskoler	1 430	498	34,8	602	42,1	330	23,1
Sum universiteter	6 640	2 773	42,0	2 720	41,0	1 147	17,0

Kilde: Tilstandsrapporten 2016

3.4 Planer om nye masterutdanninger

Det er flere nye mastergradsprogrammer under planlegging ved begge høgskolene. Noen av disse planene er kommet ganske langt i etableringsprosessen, og ved begge institusjonene er det masterprogram som allerede har fått akkreditering fra NOKUT. Dette dreier seg om Master i realfagenes didaktikk ved Høgskolen i Hedmark og Master i treningsfysiologi og ved Høgskolen i Lillehammer Master i fjernsynsproduksjon. Master i fjernsynsproduksjon er midlertidig satt på vent, da det skal gjøres en omstilling av bachelorutdanningene ved Avdeling for TV-fag.

Videre er planene for nye masterprogrammer følgende:

Høgskolen i Hedmark

- Master i idrettsvitenskap med vekt på bevegelsesglede i kroppsøving og idrett (Søknad er sendt til NOKUT)
- Master i sykepleievitenskap (Er under arbeid på Avdeling for folkehelsefag)
- Master i skoleledelse (Er under arbeid på Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap i samarbeid med Avdeling for økonomi og ledelsesfag)
- Master i Kriseledelse (Er under arbeid på Avdeling for økonomi og ledelsesfag)
- Fra og med 2017 blir grunnskolelærerutdanningen 5 årig med masterfordypning. Høgskolen arbeider nå med å konkretisere hvilke masterfordypninger som skal tilbys.

Høgskolen i Lillehammer

- En Executive master in leadership and innovation utredes ved Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap, mulig oppstart 2017/2018
- Master i rettsvitenskap
- Master i Interaktive medier (Dnf)

3.5 Doktorgradsstudier

Begge høgskolene har etablert to doktorgradsprogrammer hver. Etableringene av disse programmene er direkte konsekvenser av universitetssatsningen i forbindelse med Prosjekt Innlanduniversitetet. Høgskolen i Lillehammer var tidligst ute og hadde registrerte stipendiater i 2011. For Høgskolen i Hedmark er de første stipendiatene registrert året etter – 2012. For begge høgskolene kom de første disputasene i 2014, hvor begge høgskolene uteksaminerte to kandidater hver. I 2015 uteksaminerte Høgskolen i Hedmark 2 kandidater mens det tilsvarende tallet for Høgskolen i Lillehammer var 3. I 2015 var det også registrert 33 stipendiater ved Høgskolen i Hedmark og 37 stipendiater ved Høgskolen i Lillehammer.

Tabell 3.4 Oversikt over doktorgradsstudier og antall avtaler og kandidater (i parentes) ved de to høgskolene i løpet av siste 5-års periode

PhD	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Høgskolen i Hedmark</i>					
Anvendt økologi		6	13	17(2)	18(2)
Profesjonsrettede lærerutdanningsfag		1	10	15(0)	15(0)
Sum Høgskolen i Hedmark		7	23	32(2)	33(2)
<i>Høgskolen i Lillehammer</i>					
Barn og unges deltakelse og kompetanseutvikling	4	7	13	19(1)	21(3)
Innovasjon i tjenesteyting i offentlig og privat sektor		4	8	14(1)	16(0)
Audiovisuelle medier*					
Stip. programmet for kunst. utvarb.		(1)		2	
Sum Høgskolen i Lillehammer	4	11	21	33(2)	37(3)

*Fellesgrad med NTNU med oppstart i 2016 og opptak av 3 stipendiater så langt i 2016.

Kilde: DBH

En mulig indikator for rekrutteringspotensiale for de fire etablerte doktorgradsprogrammene er antallet studenter registrert på de ulike masterprogrammene som kvalifiserer til de aktuelle doktorgradsprogrammene. For Høgskolen i Hedmark kvalifiserer 9 av masterprogrammene til mulig opptak ved doktorgradsprogrammene. Antallet studenter registrert ved disse masterprogrammene er også relativt høyt, med unntak for Master i bærekraftig landbruk. Tilsiget av nye masterstudenter må opprettholdes og gjennomstrømningen på masterprogrammene må ivaretas. Ved Høgskolen i Lillehammer kvalifiserer 11 av masterutdanningene til opptak på egne doktorgradsprogram. Master i pedagogikk og de sosialfaglige masterstudiene kvalifiserer til begge doktorgradsprogrammene. Antallet studenter

registrert på det enkelte program er noe lavere enn for Høgskolen i Hedmark, men det totale antallet studenter er mindre ved Høgskolen i Lillehammer enn ved Høgskolen i Hedmark.

I kapitlet som tar for seg mulighetene rundt universitetsstatus, vil vi komme nærmere inn på hva vi tenker rundt rekruttering av nye doktorgradsstipendiater og hvor mange som bør rekrutteres per år. Det er selvfølgelig ikke slik at alle nye doktorgradsstipendiater rekrutteres fra egne masterutdanninger.

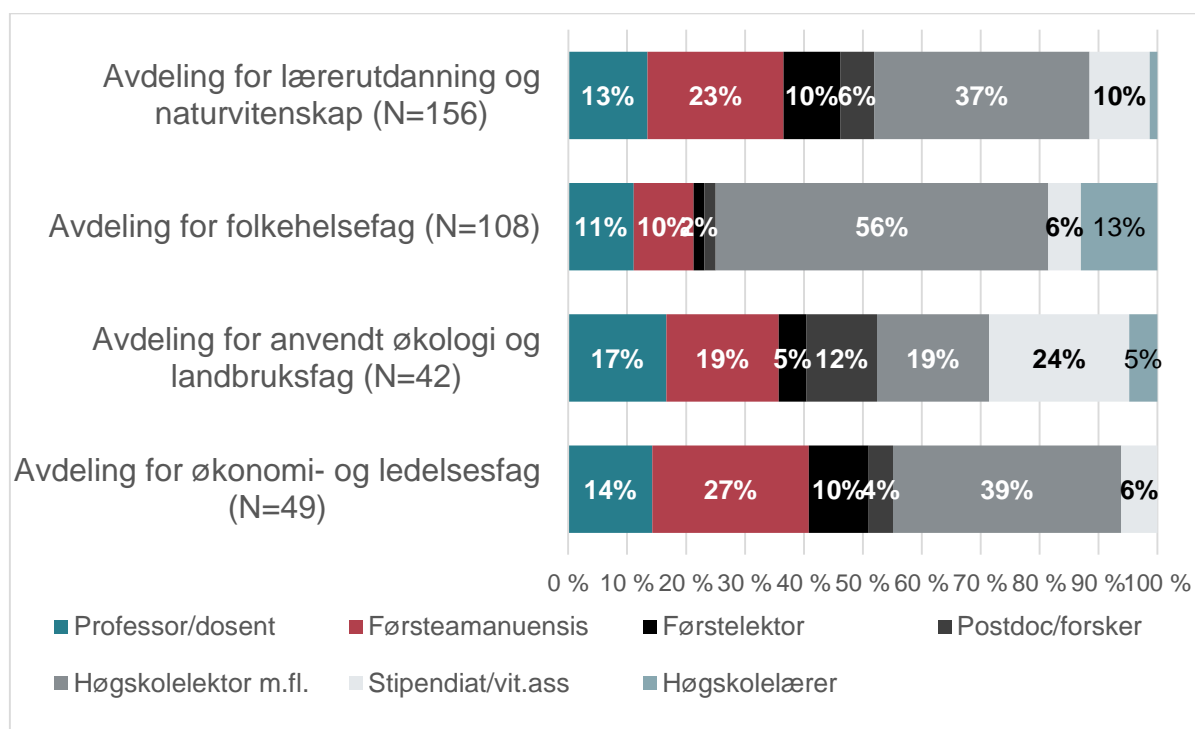
Ved en mulig fusjon vil styrking av det doktorgradstilbudet som allerede foreligger være av vel så stor betydning for å oppnå universitetsstatus som å etablere nye programmer på dette nivået, noe vi kommer tilbake til i kapittel 5. Det er heller ikke lagt frem omfattende planer for nye doktorgradsstudier ved noen av høgskolene. Ved Høgskolen i Hedmark er det en ph.d. under planlegging ved Avdeling for folkehelsefag. Realisering av denne vil ikke være mulig før tidligst i 2020. Og ved Høgskolen i Lillehammer er det ikke rapporter om konkrete planer for nye utdanninger på dette nivået.

3.6 Sterke fagmiljø

Som påpekt vil akkreditering av nye master- og doktorgradsutdanninger samt universitetsakkreditering være avhengig av at det er sterke fagmiljøer knyttet til utdanningene. Vi kan se på antall fagpersoner tilknyttet de aktuelle miljøene, og vi kan også se på kompetanseprofil. Her har vi valgt å se på kompetanseprofilen til de ulike fagmiljøene, det vil her si den enkelte fagavdeling ved de to høgskolene. De data vi har tilgjengelige gjennom NIFUs forskerpersonalregister kan ikke identifisere hvilke tilsatte som er direkte tilknyttet det enkelte master- eller doktorgradsprogram.

Figur 3.1 viser at blant de faglig tilsatte finner vi den høyeste andelen med førstestillingskompetanse ved Avdeling for Økonomi- og ledelsesfag, godt over halvparten av fagpersonalet har her førstestillingskompetanse. Den laveste andelen i så måte finner vi ved Avdeling for folkehelsefag. Ingen av disse avdelingene ved Høgskolen i Hedmark tilbyr utdanning på doktorgradsnivå, men begge avdelingene tilbyr henholdsvis to og tre utdanninger på masternivå. De to avdelingene som tilbyr doktorgradsutdanningen har også en relativt høy andel førstestillingskompetente blant de faglige tilsatte. Ved Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag er denne andelen i overkant av 50 prosent, og det samme er tilfellet ved Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap. Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag har den høyeste andelen faglig tilsatte med professorkompetanse.

Figur 3.1 Stillingsstruktur etter avdeling ved Høgskolen i Hedmark i 2015*. Prosent

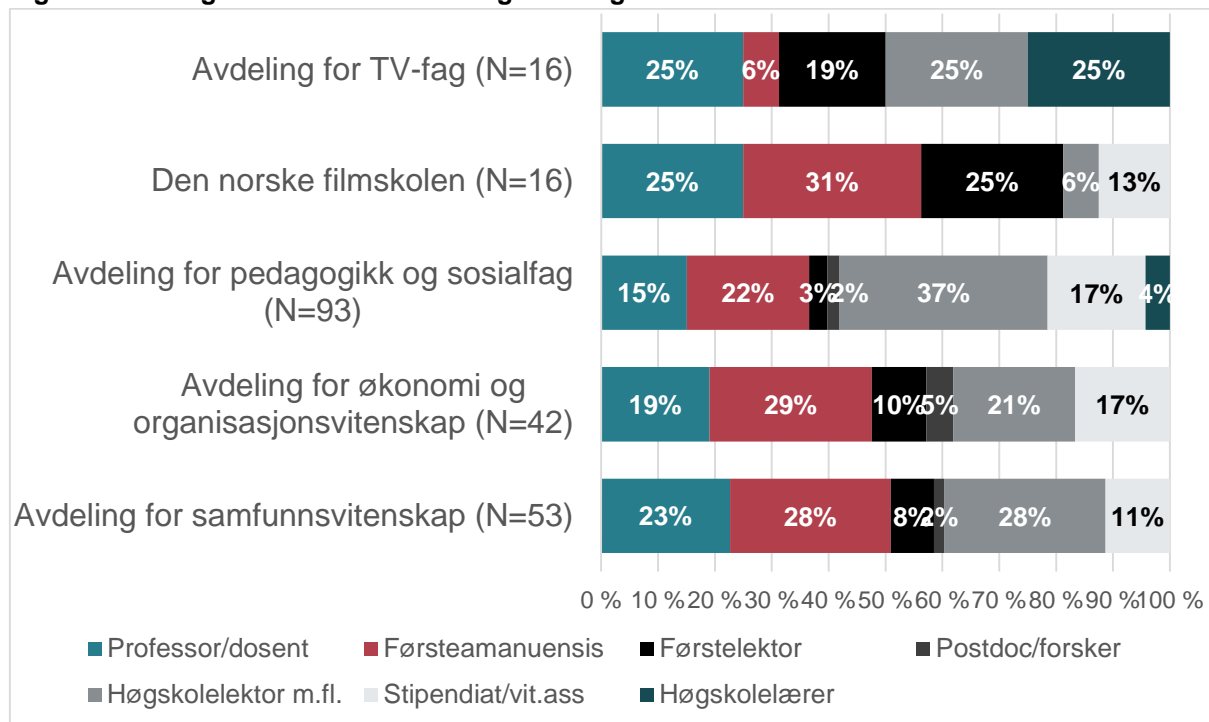

*Foreløpige tall

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur 3.2 viser stillingsstrukturen per avdeling ved Høgskolen i Lillehammer. Langt den høyeste andelen førstestillingskompetente finner vi ved Den norske filmskolen, faktisk over 80 prosent. Den norske filmskolen tilbyr et masterprogram (Master i audiovisuell fortelling), hvor det i 2015 var registrert 11 studenter. I samarbeid med NTNU tilbyr ASV et doktorgradsprogram innen audiovisuelle medier som ble startet i 2016. Så langt er det inngått tre doktorgradsavtaler. Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap har også en høy andel tilsatte med førstestillingskompetanse – i overkant av 60 prosent. Denne avdelingen tilbyr et av doktorgradsprogrammene ved høgskolen. Andelen tilsatte med førstekompetanse ved Avdeling for samfunnsvitenskap er også rett over 60 prosent. Avdelingen tilbyr to utdanninger på mastergradsnivå, det ene en master i miljøpsykologi hvor antallet registrerte studenter i 2015 kun var 5. Ved Avdeling for TV-fag utgjør de faglig tilsatte med førstestillingskompetanse omtrent halvparten av de tilsatte. Avdeling for TV-fag har også en høy andel med professorkompetente. Det er ingen utdanninger på masternivå ved denne avdelingen. Det andre doktorgradsprogrammet ved høgskolen finner vi ved Avdeling for pedagogikk og sosialfag. Dette er faktisk den avdelingen med den laveste andelen førstestillingskompetente blant fagpersonalet, i overkant av 40 prosent.

Figur 3.2 Stillingsstruktur etter avdeling ved Høgskolen i Lillehammer i 2015*. Prosent

*Foreløpige tall

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

3.7 Oppsummering

Det er innenfor utdanningsaktiviteten vi mener at høgskolene har mest å hente gjennom en fusjon. De komplementære utdanningstilbudene (på alle nivå) vil først og fremst bidra til nyttige synergier på tvers, som man vil kunne se effektene av ganske tidlig i prosessen. Særlig viktig vil samarbeid som bygger opp under eksisterende doktorgradsprogrammer ved de to høgskolene være. En fusjon vil kunne bidra til at doktorgradsutdanningene kan klare å innfri kravene som stilles til for universitetsakkreditering. Fagmiljøene ved de enkelte avdelinger ved de to høgskolene er generelt allerede ganske sterke. En fusjon vil ikke heve kompetansen blant fagpersonalet, men en fusjon vil likevel kunne bidra til at fagmiljøene blir mer robuste gjennom flere faglige tilsatte knyttet til de ulike programmene, samt at disse har ulike, men komplementære faglige interesser.

4 Sammenligninger med andre relevante institusjoner

4.1 Innledning

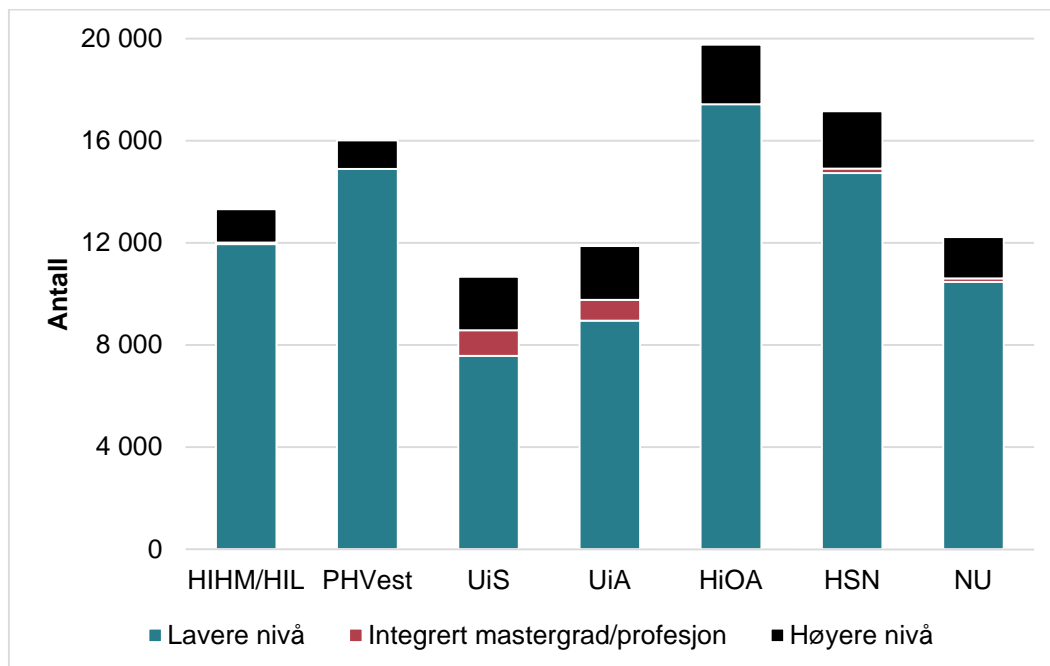
For å illustrere hvordan disse to høgskolene samlet sett «presterer» på en rekke ulike indikatorer, har vi sammenlignet fusjonert institusjon med fem andre eksisterende og vedtatte institusjoner: Universitetet i Stavanger (UiS), Universitetet i Agder (UiA), Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN) og Nord universitet (NU). Bare UiS og UiA har universitetsstatus, og NU vil i kraft av posisjonen til Universitetet i Nordland antakeligvis få beholde universitetsstatusen etter fusjonen 1. januar 2016. I tillegg har vi også valgt å sammenligne en sammenslått institusjon med en mulig fusjonert høgskole på Vestlandet (HiSF, HiB og HSH), selv om denne ennå ikke er vedtatt. Tallmaterialet gir en pekepinn på hvor en fusjonert høgskole vil plassere seg som utdannings- og forskningsinstitusjon i nasjonal målestokk.

Her har vi vektlagt indikatorer som kan illustrere forskjeller og likheter i institusjonsstørrelse, utdanningsvirksomhet, fagpersonalets formelle kompetanse, FoU-virksomhet og internasjonal orientering.

4.2 Institusjonsstørrelse

Sammenlignet med de andre institusjonene vil HiHm/HiL representere en institusjon i størrelsesorden «midt på treet». En fusjonert høgskole vil ha i overkant av 13 000 studenter, noe som er mer enn ved Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder og Nord Universitet, men færre enn ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Høgskolen Sør Øst Norge, og også færre enn ved en mulig fusjonert høgskole på Vestlandet, se figur 4.1.

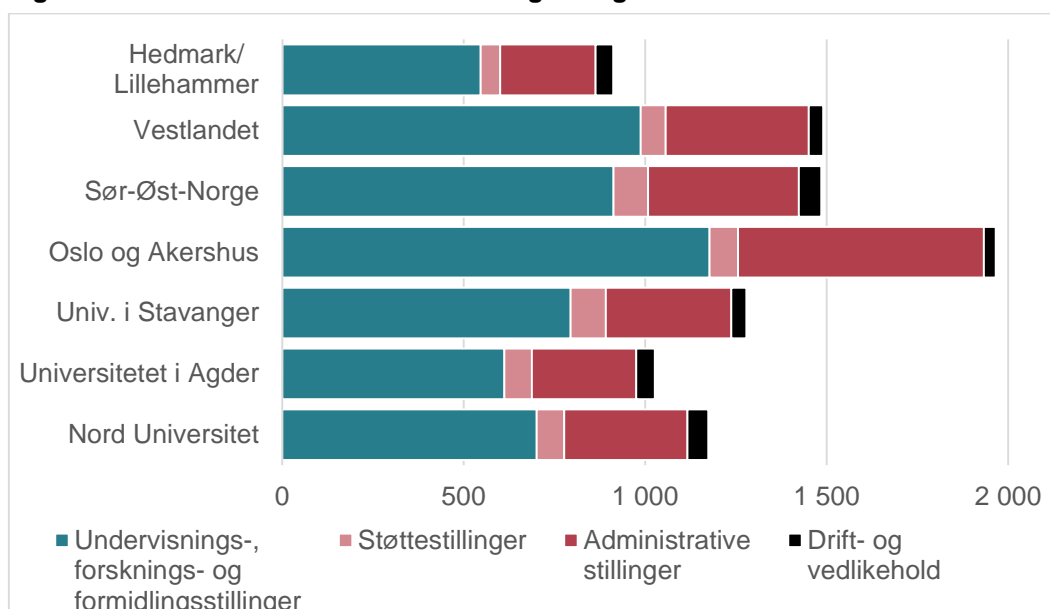
Figur 4.1 Antall studenter høstsemesteret 2015, etter nivå

Kilde: DBH

Figur 4.2 viser at den fusjonerte høgskolen vil ha det laveste antall årsverk blant de institusjonene vi har valgt å sammenligne med, totalt ca. 900 årsverk. Dersom vi fordeler totalt antall årsverk på vitenskapelige og administrative årsverk, så vil en fusjonert institusjon også ha det laveste antallet vitenskapelige årsverk og det laveste antallet administrative årsverk, lavere enn de tre universitetene UiS, UiA og Nord Universitet. Som figur 4.1 viste vil den fusjonerte høgskolen ha flere studenter enn alle disse tre institusjonene. Som allerede påpekt i kapittel 2, kan dette indikere en administrasjon som allerede er meget effektiv.

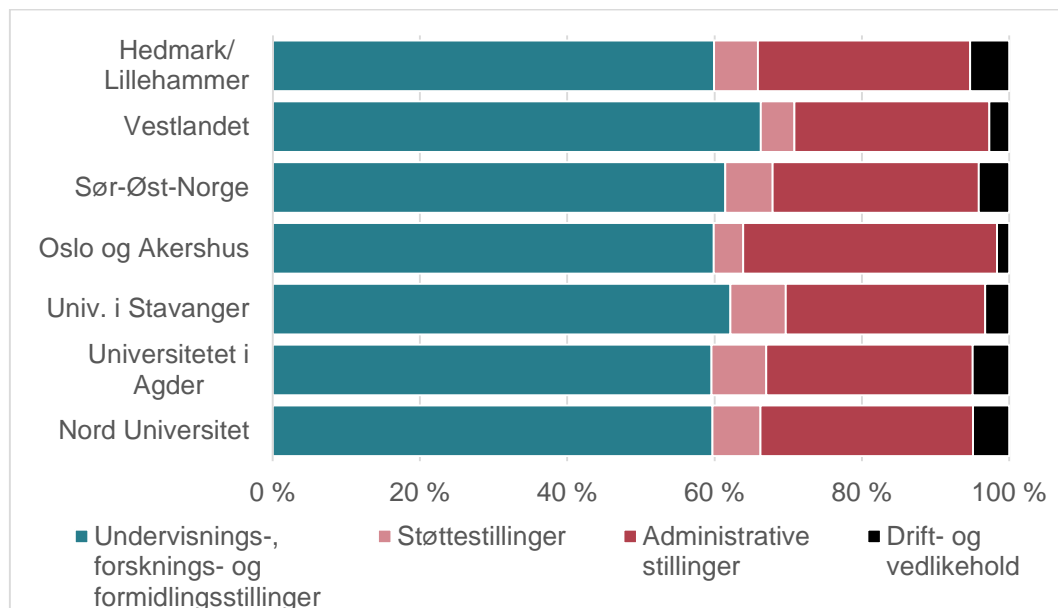
Figur 4.2 Antall årsverk i 2015 etter stillingskategori

Kilde: DBH

Dersom vi ser nærmere på den prosentvise fordelingen av personalet på de ulike stillingskategorier ved HiHm/HiL og sammenligner dette med de andre lærestedene, så fordeler personalet seg ganske likt blant alle de sju institusjonene.

Figur 4.3 Sammensetning av personalet ved utvalgte læresteder i 2015. Prosent

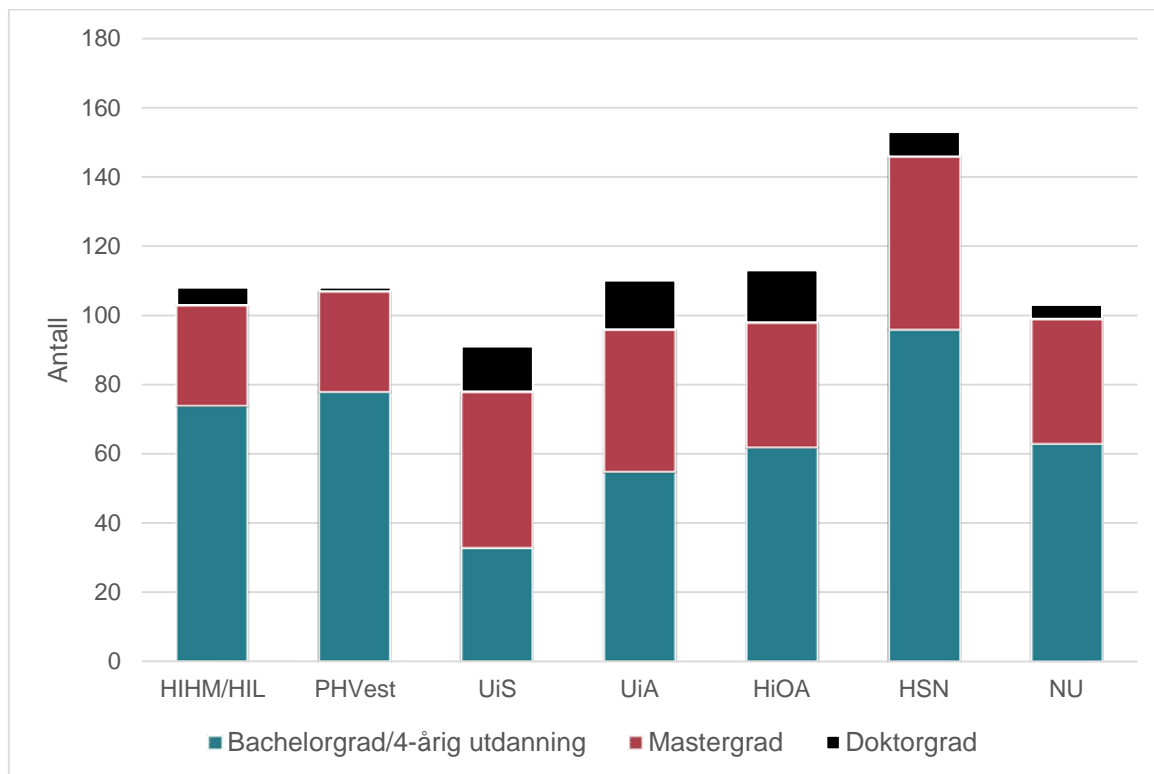
Kilde: DBH

4.3 Utdanning

Som vi allerede har sett i kapittel 3, tilbyr de to høyskolene gradsgivende utdanningsprogrammer innenfor et bredt spekter av fagområder.

Figur 4.4 viser at med ca. 105 gradsgivende utdanninger vil en fusjon gi en høyskole helt på linje med de øvrige institusjonene vi har sammenlignet med, bortsett fra Høgskolen Sør Øst Norge, som er i en særstilling hva gjelder omfanget av utdanningstilbud (over 150 gradsgivende utdanninger). Gitt dagens situasjon vil den fusjonerte høyskolen ha flere utdanninger på mastergradsnivå enn Høgskolen i Oslo og Akershus, Nord Universitet og også en fusjonert høyskole på Vestlandet. Antallet bachelorutdanninger er på nivå med Nord Universitet, Universitetet i Agder og Høgskolen i Oslo og Akershus. De etablerte institusjonene har langt flere doktorgradstilbud enn hva Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer har til sammen i dag.

Figur 4.4 Antall studieprogram etter nivå

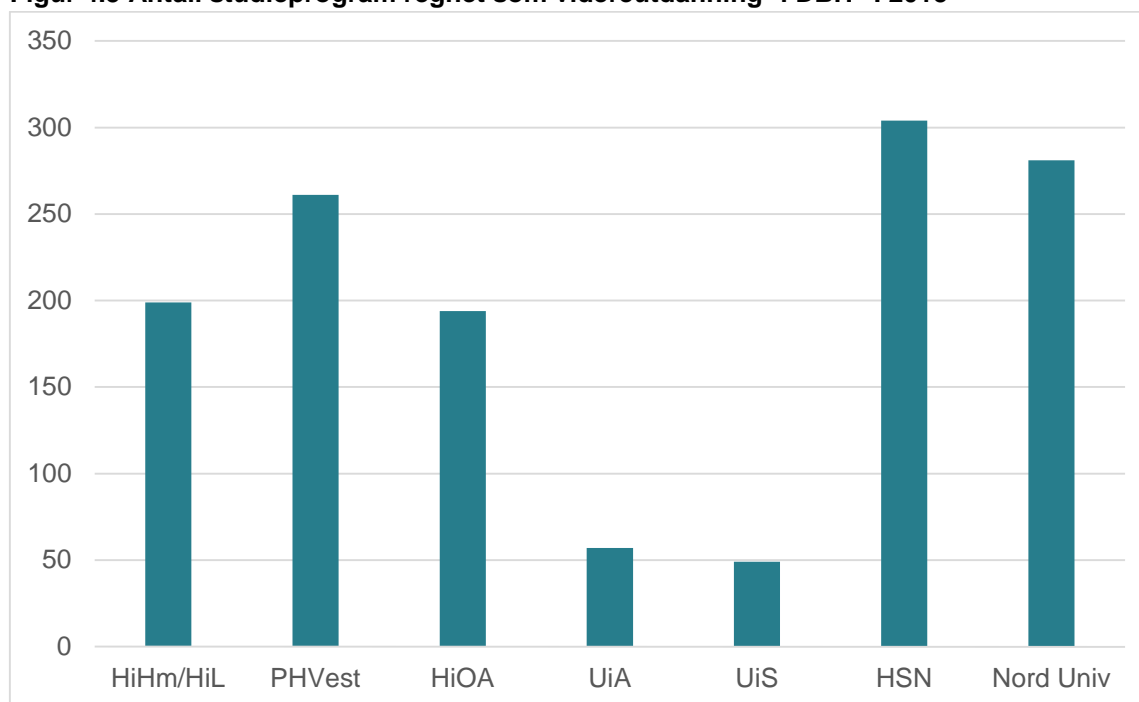
Kilde: Lærestedenes hjemmesider

De to høgskolene har til sammen fire doktorgradsutdanninger (i tillegg til at Høgskolen i Lillehammer har et doktorgradsprogram i samarbeid med NTNU). Nord Universitet har også fire doktorgradstilbud og en mulig fusjonert høgskole på Vestlandet har ett tilbud på dette nivået. De andre institusjonene vi sammenligner med her har langt flere. Hva gjelder tilbud på mastergradsnivå, vil en fusjonert høgskole være helt på linje med både Universitetet i Agder, Høgskolen i Oslo og Akershus og Nord Universitet.

Etter- og videreutdanning

En fusjonert institusjon vil kunne tilby bortimot 200 studieprogram regnet som videreutdanning (i DBH). Dette er flere enn HiOA og også langt flere enn Universitetet i Stavanger og Universitetet i Agder, men færre enn hva som eventuelt tilbys ved en ny institusjon på Vestlandet og ved Høgskolen Sør-Øst Norge og Nord Universitet. De to sistnevnte institusjonene tilbyr henholdsvis over 300 og rett under 300 studieprogram regnet som videreutdanning.

Figur 4.5 Antall studieprogram regnet som videreutdanning* i DBH**. 2015

* Inkludert i tallene er programmer hvor det **ikke kreves** fullført universitets/høgskoleutdanning for å få studierett og programmer hvor det **kreves** en fullført universitets/høgskoleutdanning for å få studierett.

Figuren viser antall studieprogram som regnes som videregående utdanning i DBH. DBH's definisjon av videreutdanning er: Med **videreutdanning menes ordinære studieprogrammer som gir ny formell kompetanse på universitets- og høgskolenivå. Dette er **spesielt tilrettelegte** enkeltemner eller videreutdanningsprogram på lavere eller høyere grads nivå. Videreutdanning er underlagt eksamens- og vurderingsordninger og gir uttelling i form av studiepoeng innenfor eller utenfor gradssystemet. Det foretas egne opptak til videreutdanninger. Med **spesiell tilrettelegging** menes at tilbudet både med hensyn til målgruppe, faglig innhold og pedagogisk tilnærming har som intensjon å være videreutdanning tilpasset behov i samfunns- og arbeidsliv.

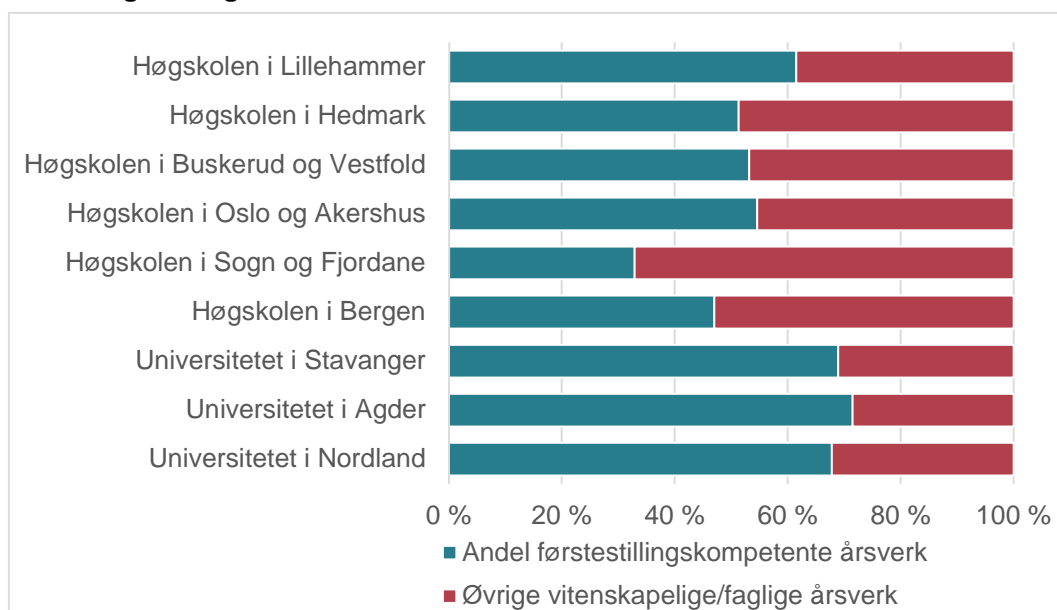
Kilde: DBH

4.4 Fagpersonalets kompetanse

Både høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer har en høy andel førstekompetente årsverk av totalt antall faglige årsverk. Høgskolen i Hedmark har over 50 prosent, og Høgskolen i Lillehammer har over 60 prosent førstekompetente årsverk. Dette er bare rett under de tre universitetene som er med i denne sammenligningen. Man kan anta at en fusjonert institusjon vil ligge på linje med Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Høgskolen i Oslo og Akershus⁴.

⁴ Tallene i figur 4.6 er hentet fra NOKUT-portalen. Disse tallene er det vanskelig for oss å «fusjonere», dermed er HiHm, HiL og også HiB, HiSF og HBV vist som enkeltinstitusjoner.

Figur 4.6 Andelen ansatte i førstestilling¹ og øvrig undervisning-, forsknings- og formidlingsstilling² i 2015. Prosent.

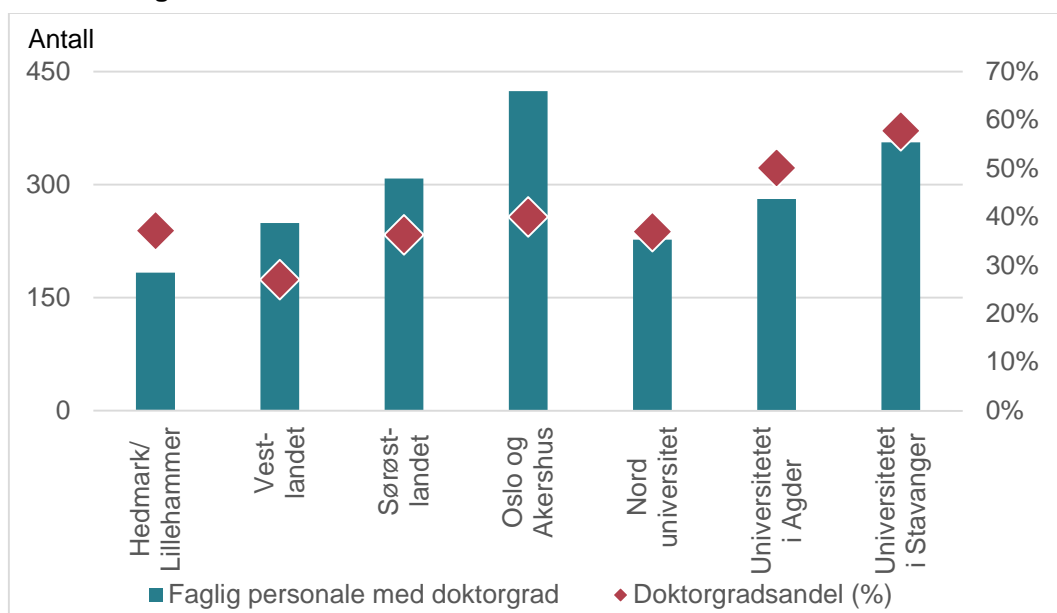
¹Førstestilling omfatter professor, dosent, førsteamanuensis og førstelektor.

²Øvrig undervisning-, forsknings- og formidlingsstilling omfatter universitets- og høgskolelektor, forskerstilling, amanuensis, postdoktor, stipendiat, vit.ass og dekan/instituttleder.

Kilde: NOKUT-portalen

De to høgskolene har, som figuren viser et relativt lavt antall personer med doktorgrad blant sitt faglige personale. Imidlertid viser også figur 4.7 at andelen blant det faglige personalet som har doktorgrad er høyt, rundt 40 % - og på samme nivå som Høgskolen i Sør-Øst Norge, Høgskolen i Oslo og Akershus og Nord Universitet.

Figur 4.7 Antall personer i faglig stilling med doktorgrad, samt andel av det faglige personalet¹ med doktorgrad i 2015².

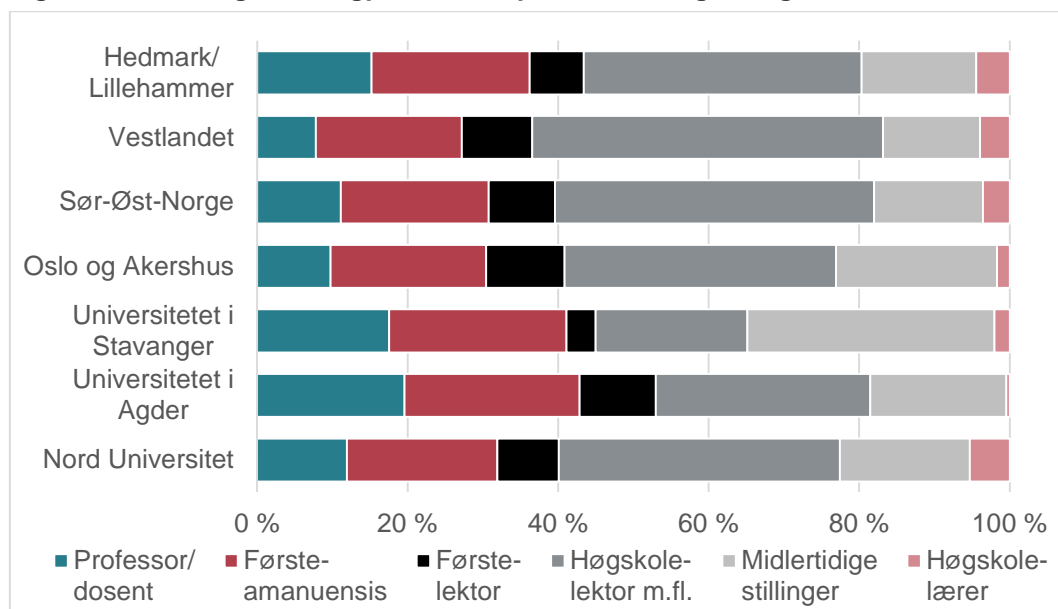
¹Eksklusive stipendiater og vit.ass.

²Foreløpige tall.

Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

Figur 4.8 viser også at en relativt høy andel av fagpersonalet ved de to høgskolene har professorkompetanse, når vi ser på alle faglig tilsatte ved institusjonene, og videre at det kun er ved Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger at en høyere andel av personalet er tilsatt i professor, førsteamanuensis eller førstelektorstilling. Fagpersonalets kompetanse er særlig viktig i akkreditering av nye doktorgradsprogram.

Figur 4.8 Fordelingen av fagpersonalet¹ på ulike stillingskategorier i 2015². Prosent

¹Merk at denne figuren viser fordelingen av alle faglige stillinger ved institusjonene, og at måltallet er antall personer (head count), i motsetning til figur 4.6 som er basert på utførte årsverk.

²Foreløpige tall.

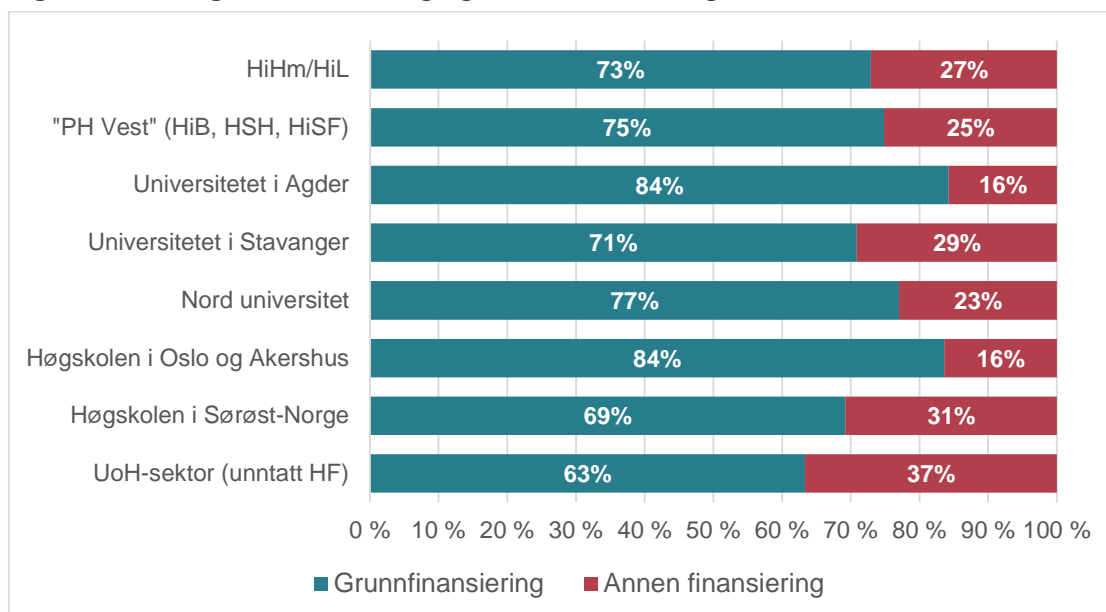
Kilde: NIFU/Forskerpersonalregisteret

4.5 FoU-virksomhet

Vi har brukt flere indikatorer for å belyse omfang og innretning av FoU ved en fusjonert høgskole sammenlignet med de andre institusjonene; totale FoU-utgifter, eksterne forskningsinntekter, forskningsorientering og publisering.

Figur 4.9 viser at Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer samlet finansierer i overkant av en fjerdedel av sin forskningsaktivitet gjennom eksterne inntekter. Dette er en langt høyere andel enn både Høgskolen i Oslo og Akershus, Universitetet i Agder og også en god del høyere enn Nord Universitet. Sammenlignet med gjennomsnittsandelen for hele universitets- og høgskolesektoren er andelen på 27 prosent ekstern finansiering fremdeles noe lav.

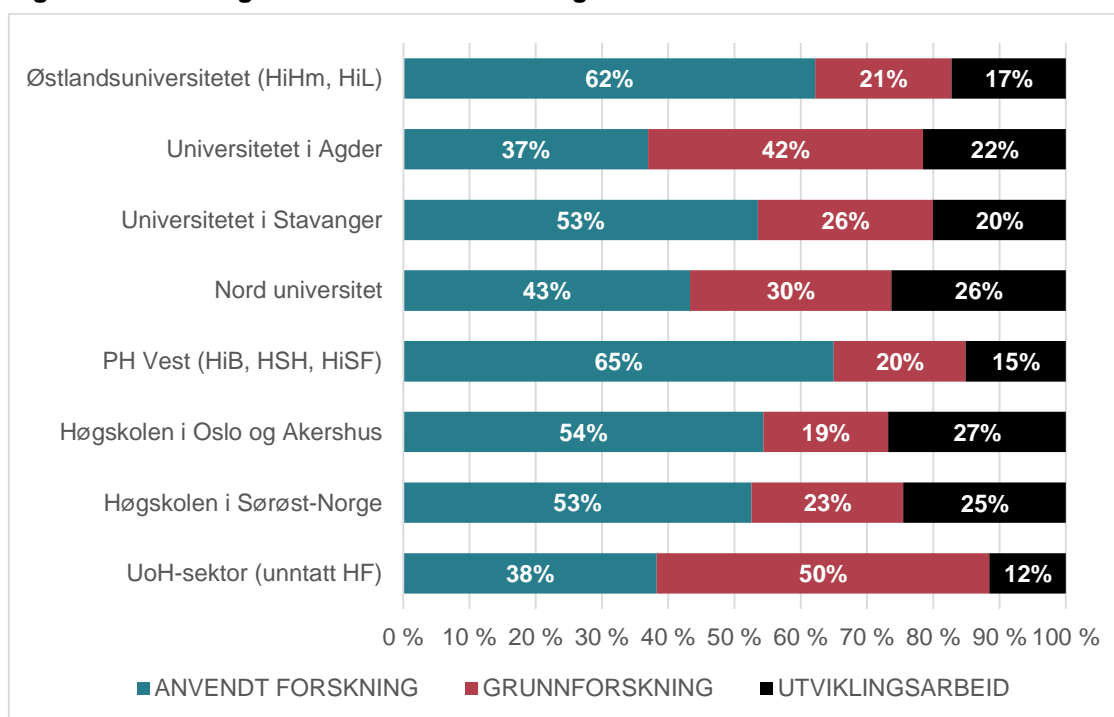
Figur 4.9 Andel grunnfinansiering og annen finansiering av FoU i 2013. Prosent.

Kilde: NIFU, FoU-statistikk

Figur 4.10 viser at en fusjonert høgskole i høy grad vil ha en anvendt forskningsprofil. Av driftsutgifter til FoU går over 60 prosent til anvendt forskning, nesten 21 prosent går til grunnforskning og 17 prosent tilfaller utviklingsarbeid. For øvrig er den totale forskningsprofilen sammenfallende med en fusjonert høgskole på Vestlandet. Det kan være interessant å merke seg at den fusjonerte høgskolen vil ha en høyere andel grunnforskning enn hva tilfellet er for Høgskolen i Oslo og Akershus (hvor andelen utviklingsarbeid er høy).

Figur 4.10 Driftsutgifter til FoU etter forskningsart 2013. Prosent.

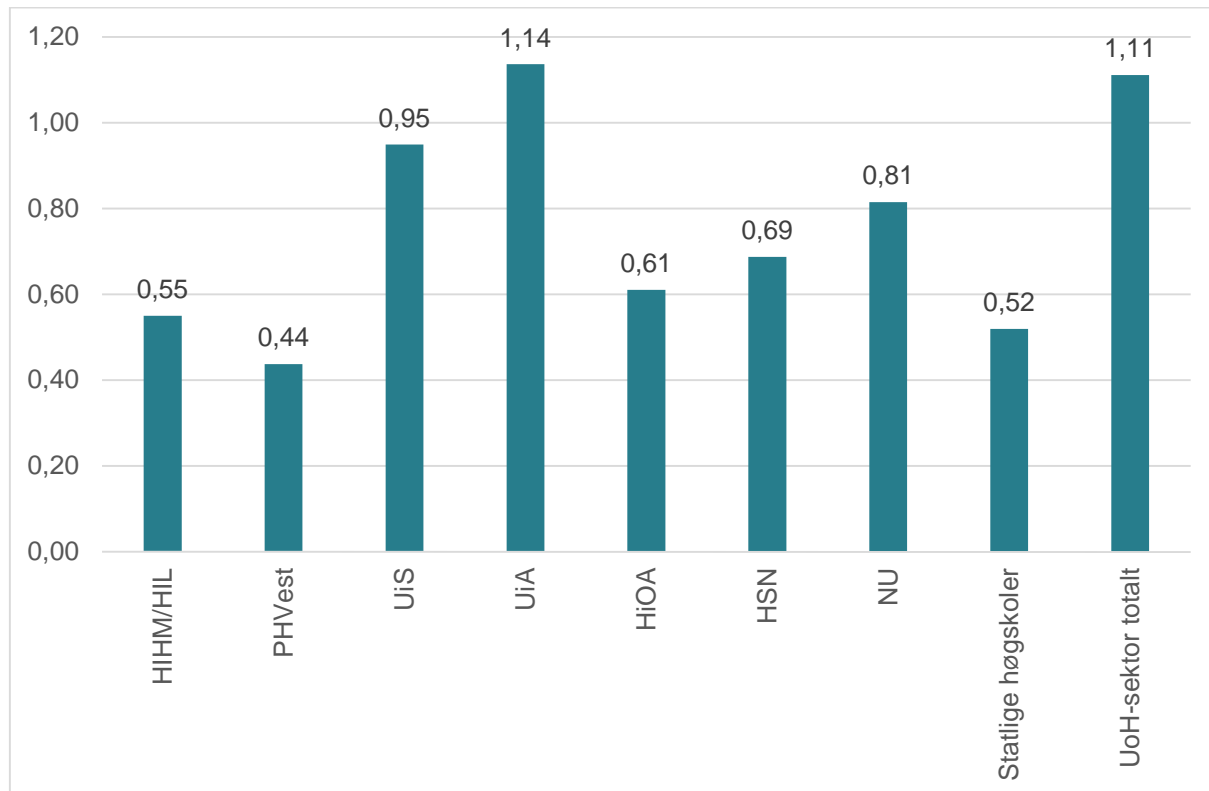

Kilde, NIFU, FoU-statistikk

Figur 4.11 viser at antall publiseringspoeng per faglige årsverk for de to høgskolene i 2015 samlet var på 0,55 poeng. Dette er over gjennomsnittet for alle statlige høgskoler, og det er også over

produksjonen ved en fusjonert institusjon på Vestlandet. Det er også på linje med Høgskolen i Oslo og Akershus, men et godt stykke unna Universitetet i Agder, Universitetet i Stavanger og gjennomsnittet for hele universitets- og høgskolesektoren.

Figur 4.11 Antall publiseringspoeng per faglig årsverk i 2015 (ny formel for beregning av publiseringspoeng).

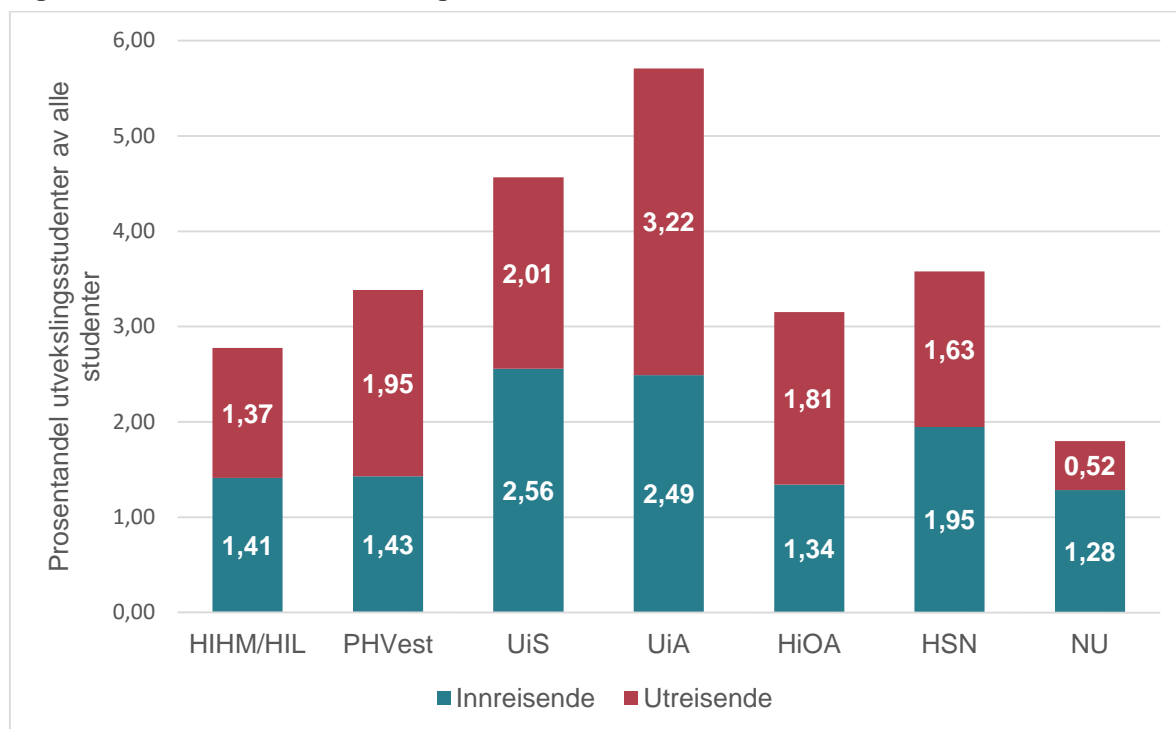
Kilde: DBH.

4.6 Internasjonal orientering

For å illustrere de to høgskolenes internasjonale orientering har vi her brukt to ulike indikatorer for å belyse dette: undervisningstilbud på engelsk og studentutveksling.

Studentutveksling ved høgskolene er ganske jevnt fordelt mellom innreisende studenter og utreisende studenter, men andelen er relativt lave. Det er kun Høgskolen i Oslo og Akershus og Nord Universitet som har en lavere andel innreisende studenter, mens det kun er Nord Universitet har en lavere andel utreisende studenter

Figur 4.12 Prosentandel utvekslingsstudenter av alle studenter i 2015.

Kilde: DBH.

Tall for 2015 gjengitt i tabell 4.2 viser at andelen fremmedspråklige utdanningstilbud av det totale utdanningstilbudet ved de to høyskolene er en god del lavere enn ved de tre universitetene vi sammenligner med. Av de høyskolene vi har med i oversikten er det Høgskolen i Bergen som har den laveste andelen fremmedspråklige utdanningstilbud, mens Høgskolen i Buskerud og Vestfold har den høyeste andelen. Høgskolen i Hedmarks andel fremmedspråklig utdanningstilbud er noe høyere enn hva gjennomsnittet for de statlige høyskolene var i 2015, mens Høgskolen i Lillehammer befinner seg noe under gjennomsnittet for denne indikatoren.

Tabell 4.2 Fremmedspråklige utdanningstilbud i 2015. Prosent av det totale fagtilbudet*

	Andel fremmedspråklig (%)
Universitetet i Agder	15,3
Universitetet i Nordland	18,3
Universitetet i Stavanger	24,2
<i>Delsum universiteter</i>	27,6
Høgskolen i Hedmark	7,6
Høgskolen Lillehammer	2,6
Høgskolen i Bergen	2
Høgskolen i Sogn og Fjordane	6,1
Høgskolen Stord/Haugesund	9,5
Høgskolen i Buskerud og Vestfold	11,4
Høgskolen i Oslo og Akershus	4,8
<i>Delsum statlige høyskoler</i>	7,1

*Det er vanskelig å fusjonere andeler, og det er kun opplysninger om andeler vi i dette tilfellet har tilgang til, dermed har vi valgt å ikke fusjonere hverken HiHm/HiL eller de andre høyskolene i dette utvalget.

Kilde: Tilstandsrapporten 2016

4.7 Oppsummering

Sammenligningene vi har gjort i dette kapitlet viser at en fusjonert institusjon vil bli godt synlig i institusjonslandskapet med over 13 000 studenter. Det er imidlertid interessant å se at en sammenslått høgskole vil ha færrest årsverk (vitenskapelige og administrative) sammenlignet med de andre institusjonene. Videre ser vi at en fusjonert høgskole vil ha et robust fagmiljø, med en høy andel førstekompetente årsverk. Det er også en høy andel av fagpersonalet som har doktorgrad – helt på linje med Høgskolen i Sør-Øst Norge, Høgskolen i Oslo og Akershus og Nord Universitet. HiHm/HiL vil også ha en høy andel med professorkompetanse, bare forbigått av Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger. Andelen ekstern finansiering av FoU er også noe høyere enn de fleste av de andre institusjonene, bortsett fra Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Sør-Øst Norge. I forhold til andelen førstekompetente årsverk kunne man anta at antallet publiseringspoeng per faglig årsverk skulle være høyere enn hva det faktisk er. Det er imidlertid viktig å fremheve at begge høgskolene er forholdsvis lavt bemannet. Dog er produksjonen av publikasjonspoeng høyere enn hva gjennomsnittet for statlige høgskoler er. Når det gjelder internasjonal orientering, så viser sammenligningene at denne vil være lav for en fusjonert institusjon. Det er få internasjonale utvekslingsstudenter og andelen fremmedspråklige utdanningstilbud er lavt særlig sammenlignet med universitetene i utvalget.

5 Fusjon som virkemiddel for å oppnå universitetsstatus

Det viktigste motivet for å vurdere en fusjon mellom de to høyskolene, er knyttet til muligheten for å oppnå universitetsstatus. I kapittel 1 er det redegjort for de nye forskriftene som bl.a. gjelder antall doktorgradstilbud og omfanget av disse. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvilke doktorgradstilbud som i dag finnes ved de to høyskolene og vurderer hvor langt unna man er å tilfredsstille kravene til universitetsakkreditering dersom høyskolene fusjoneres, og hva som eventuelt må gjøres for at man med større sikkerhet kan tilfredsstille kravene. I kapitlet kommenterer vi også kort situasjonen for en fusjonert institusjon med hensyn til kompetanse, internasjonalisering og publiseringsaktivitet.

5.1 Doktorgradstilbud

I kapittel 3 er det gitt en oversikt over doktorgradsprogrammene ved de to høyskolene, og utviklingen i antall avtaler og kandidater i perioden 2011-2015 (se tabell 3.4.). Her følger vi opp dette og har i tabell 5.1 gitt en oversikt over status for doktorgradsprogrammene per mai 2016 og et anslag for forventede disputaser i årene fremover. Vi understreker at antall forventede disputaser er basert på høyskolenes egne vurderinger, og vi kommer senere med kommentarer til usikkerheten i dette materialet.

Ved Høgskolen i Hedmark har man to ph.d.-tilbud med til sammen 45 avtaler, Profesjonsrettede lærer-utdanningsfag er det største av disse med 27 inngåtte avtaler, og der forventede disputaser basert på disse avtalene ligger på 5-8 per år. Man har ikke hatt disputaser ved dette programmet tidligere år, så 2016 er første år man har disputaser. Ved Anvendt økologi har man 18 avtaler, her hadde man to disputaser både i 2014 og 2015, og man forventer tre disputaser i inneværende år og hele ti i 2017, deretter tre i 2018 og to i 2019.

Ved Høgskolen i Lillehammer har man to tilbud som drives av høgskolen alene, dette er Barn og unges deltakelse og kompetanseutvikling (BUK) og Innovasjon i tjenesteyting – offentlig og privat (INTOP). I antall avtaler er de to tilbudene omtrent jevnstore med henholdsvis 21 og 17 avtaler, og forventede disputaser varierer mellom to og seks per år i årene fremover. BUK er det eldste av de to programmene, de første avtalene ble inngått i 2011, og man hadde den første disputasen i 2014, og deretter tre i 2015. INTOP startet i 2012, og hadde sin første og hittil eneste disputas i 2014 (en av de to forventede disputasene i 2016 ble gjennomført i april). I tillegg er det ved HiL også et ph.d.-tilbud i audiovisuelle medier som drives i samarbeid med NTNU. Dette tilbudet har et relativt lite omfang med tre avtaler ved HIL som er forventet å føre frem til en disputas i 2017 og to i 2019.

Den norske filmskolen ved Høgskolen i Lillehammer er også delaktig i det nasjonale stipendiatprogrammet for kunstnerisk utviklingsarbeid med for tiden to stipendiater, mens tre stipendiater tidligere har avsluttet sine stipendiatperioder med en kunstnerisk doktorgrad.

Tabell 5.1 Antall ph.d.-avtaler og forventede disputaser ved Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer.

Program	Avtaler per 2016	Forventede disputaser basert på eksisterende avtaler			
		2016	2017	2018	2019
<i>Høgskolen i Hedmark</i>					
Profesjonsrettede lærerutdanningsfag	27	5	8	6	8
Anvendt økologi	18	3	10	3	0
Sum Høgskolen i Hedmark	45	8	18	9	8
<i>Høgskolen i Lillehammer</i>					
Audiovisuelle medier	3		1		2
Barn og unges deltakelse og kompetanseutvikling (BUK)	21	3	6	5	6
Innovasjon i tjensteyting - offentlig og privat (INTOP)	17	2	3	6	4
Sum Høgskolen i Lillehammer	41	5	10	11	12
Sum begge høgskoler	86	13	28	20	20

*) Fem av avtalene er forventet å føre frem til disputas høst 2016 eller vår 2017. Disse er her fordelt med tre på 2016 og to på 2017.

Kilde: Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer

Som gjennomgått i kapittel 1, innebærer kravene til universitetsakkreditering at man skal ha fire doktorgradstilbud som er godt dekkende for institusjonens faglige profil, det skal være minst 15 doktorgradsstudenter per program over tid, og minimum to av tilbudene skal gjennomsnittlig uteksaminere minst fem kandidater per år over en treårsperiode.

Ut fra disse kriteriene, og dersom høgskolenes forventninger om disputaser holder, kan det se ut til at man ved en fusjonert høgskole ligger nokså nært opp til å tilfredsstillende kravene til å bli akkreditert som universitet. Ved de to høgskolene har man allerede fire tilbud med over femten stipendiater, og forutsatt at man inngår nye avtaler i årene fremover i omtrent samme omfang som eksisterende avtaler avsluttes, har disse tilbudene det omfanget som kreves. Det eneste tilbudet det muligens kan stilles spørsmål ved ut fra dette kravet, er Anvendt økologi der det forventes til sammen 16 disputaser i løpet av 2016-2018, noe som tilsier et stort behov for å inngå nye avtaler for å holde tilbudet oppe på et tilfredsstillende nivå. Høgskolen har imidlertid en strategi for å sikre dette, dels gjennom å videreføre de hjemler man har i dag i nye avtaler, dels ved å sikre eksternt finansierte avtaler. I tillegg arbeides det med å knytte bioteknologimiljøet på Hamar til dette doktorgradsprogrammet. Man arbeider med en utvidelse av programmet slik at det også kan inkludere bioteknologi, og det arbeides med en tilpassing av master-tilbudet i bioteknologi slik at studenter fra denne masteren kan rekrutteres til doktorgradsprogrammet. Dette vil sikre et mer robust grunnlag for programmet.

Også når det gjelder kravet om minst fem uteksaminerte kandidater per år over en treårsperiode for minst to programmer, kan det se ut til å være mulig å oppnå dette i løpet av få år. Det programmet som ligger nærmest til å nå målet, er Anvendt økologi ved Høgskolen i Hedmark. Dette programmet har for tiden 18 avtaler, det ble gjennomført to disputaser i 2014, to i 2015, og det forventes fem i 2016 og mellom seks og åtte de påfølgende år. Det andre programmet som ligger nært opp til dette kravet, er BUK ved Høgskolen i Lillehammer, der man for tiden har 21 avtaler. Man hadde en disputas i 2014 og forventer mellom tre og seks per år i årene fremover. Ved dette miljøet har man for øvrig under inngåelse sju nye avtaler i løpet av 2016.

Dette hviler imidlertid på forutsetningen om at høgskolenes anslag over forventede disputaser er realistisk. Men høgskolene har så langt lite erfaring med å tilby doktorgradsprogrammer, og det er grunn til å anta at deres anslag over forventede disputaser kan være for optimistiske. For det første er

det normalt en del frafall i doktorgradsprogrammer, erfaringsvis er det maksimalt 80 prosent av kandidatene som disputerer (Bruen Olsen og Kyvik, 2012). I høgskolenes anslag i tabell 5.1 ser det ut til at det er forutsatt en fullføringsgrad på 100 prosent. For det andre er det tendenser til at gjennomføring av en avtale tar lenger tid enn forventet, og erfaringer tyder på at gjennomsnittlig tid for fullføring er litt mer enn 5 år. I de senere doktorgradskullene har tidsbruken gått litt ned, i 2011-kullet fra 5,5 år til 5,1 år. Imidlertid har stipendiatkullene med arbeidsplass ved de *statlige høgskolene* hatt en lavere gjennomføringsgrad enn andre stipendiater (Bruen Olsen og Kyvik, 2012). Ut fra dette bør høgskolenes forventninger justeres en del ned, og da er det en noe lenger vei å gå for at den fusjonerte høgskolen tilfredsstillende de nye kravene til universitetsakkreditering.

På den annen side så åpner en fusjon for muligheter til å sikre mer robuste doktorgradsprogrammer ved at man gjennom samarbeid mellom ulike fagmiljøer sikrer en bredere rekruttering til de programmene man allerede har. Her vil vi peke på to muligheter som allerede er under vurdering ved høgskolene.

For det første kan man tenke seg et samarbeid mellom helse- og sosialfagsmiljøet ved APS på Høgskolen i Lillehammer, folkehelsemiljøet ved Avdeling for folkehelsefag ved Høgskolen i Hedmark og Sykehuset Innlandet om utvikling og tilpasning av doktorgrads-programmet BUK slik at man sikrer gjennomgående studieløp fra BA og MA-programmer ved folkehelsefag, samt muligheter for rekruttering av doktorgradsstudenter fra dette miljøet, samt fra Sykehuset Innlandet. Sykehuset Innlandet finansierer per mai 2016 51 stipendiater som, i mangel på et ph.d.-tilbud i regionen, er tatt opp på ph.d.-program ved institusjoner utenfor regionen. Ved en tilpasning av BUK vil ca. en tredjedel av disse kunne tas opp i dette programmet. En slik tilpasning av BUK vil i tillegg til å styrke den regionale rollen, kunne gjøre dette ph.d.-programmet mindre avhengig av stipendiathjemler fra KD for å sikre tilstrekkelig robusthet, noe som igjen vil kunne gi en samlet institusjon større mulighet til å styrke de øvrige ph.d.-programmene.

For det andre kan man tenke seg et samarbeid mellom fagmiljøet bak doktorgradsprogrammet INTOP på Høgskolen i Lillehammer og fagmiljøet i økonomi og ledelse på Rena med sikte på å sikre en bredere rekruttering til INTOP.

Det ligger utenfor rammene for denne rapporten å gå nærmere inn i en analyse av disse mulighetene, det er noe som fagmiljøene ved de to høgskolene selv må følge opp i de pågående prosessene med vurderingene av en mulig fusjon. Men det synes å være et potensial for i løpet av relativt få år å samle ressursene rundt de fire eksisterende doktorgradsprogrammene slik at de blir robuste nok til å tilfredsstillende de nye kravene til universitetsakkreditering. Ut fra det som er gjennomgått foran og de planene høgskolene nå arbeider med, synes det realistisk å nå denne ambisjonen innen 2020.

5.2 Personalets kompetanse

Figurene i kapittel 3 (3.1 og 3.2) og figurene i kapittel 4 (4.6, 4.7 og 4.8) viser med all tydelighet at en fusjonert institusjon vil ha et fagpersonale med høy kompetanse vurdert etter alle indikatorer.

5.3 Internasjonalisering

Regjeringen ønsker økt internasjonalisering ved den enkelte institusjon. Både Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer har samarbeidspartnere i en lang rekke land over hele verden. Begge institusjonene har samarbeidsavtaler med institusjoner i over 30 land. Felles for høgskolene er at de formaliserte samarbeidsavtalene i stor grad dreier seg om studentutveksling og til en viss grad utveksling av tilsatte/forskere (oversikt i tabell 5.2). Dermed ser det ut til at det internasjonale samarbeidet først og fremst er samarbeid om utdanning. Forskningssamarbeid virker å være på individnivå og i liten grad langtidsavtaler forankret på institusjonsnivå.

Tabell 5.2 Oversikt over formelle internasjonale samarbeidsavtaler etter type avtale*

	Erasmus +	Nordplus	Bilateral	Study Abroad
Høgskolen i Hedmark*	42**	6	17	0
Høgskolen i Lillehammer	67	2	24	8

*Høgskolen i Hedmark har 7 samarbeidsavtaler som ikke inngår i noen av disse kategoriene (Ingen), og Høgskolen i Lillehammer har 1 samarbeidsavtale av typen Quota Scheme. Disse er ikke inkludert her.

**Tallene gjengitt her baserer seg på oversikten over de viktigste samarbeidspartnerne for HiHm. Dermed er antallet samarbeidsavtaler noe høyere enn hva angitt her.

***Tallet inkluderer 1 avtale under behandling og 5 avtaler som inkluderer både Erasmus + og Nordplus

Kilde: Høgskolene

En gjennomgang av samarbeidspartnerne i landene Sverige, Danmark, Finland og USA viser at de to høgskolene har noen felles samarbeidspartnere.

- Sverige: Karlstad Universitet og Dalarna Universitet (Erasmus +)
- Danmark: København Universitet (Erasmus + og Nordplus) og Høgskolen i Syd Danmark (Erasmus +)
- Finland: Häme University of Applied Sciences og Arcada University of Applied Sciences (Erasmus +)
- USA: Concordia College (Bilateral)

Høgskolen i Hedmark deltar i flere internasjonale nettverk hvor utdannings samarbeid er hovedfokus. De fire mest aktive nettverkene er European University Association (EUA), Nordnatur/ Nordplus nettverk (HH er koordinator), Forskerskole i anvendt økologi (IRSAE) (HH er koordinator) og Southern African-Nordic Center (SANORD) (HH er medlem).

Ved HiL samarbeider Dnf i mange relevante nettverk blant filmskoler i henholdsvis Norden, Europa og globalt. Også ved andre studieretninger, som f.eks. master i karriereveiledning finnes det internasjonalt nettverkssamarbeid. Videre har HiL dobbeltgradsamarbeid ved reiselivsstudiene og tilsvarende samarbeid planlegges i tilknytning til master i innovasjon og ved psykologistudiet. HiL har også etablert internasjonal sommerskole i psykologi.

På tross av samarbeidsavtaler med en lang rekke internasjonale institusjoner, så vi i kapittel 4 at sammenlignet med andre institusjoner har de to høgskolene både få innreisende og få utreisende studenter. Vi så også at andelen av studieprogram hvor undervisningen foregår på andre språk enn norsk, er relativt lav. En fusjonert høgskole bør kunne utnytte potensialet som ligger i de internasjonale samarbeidsavtalene bedre. Her vil også utviklingen av en større og enda mer profesjonalisert studentadministrasjon få stor betydning.

5.4 Ekstern finansiering av FoU

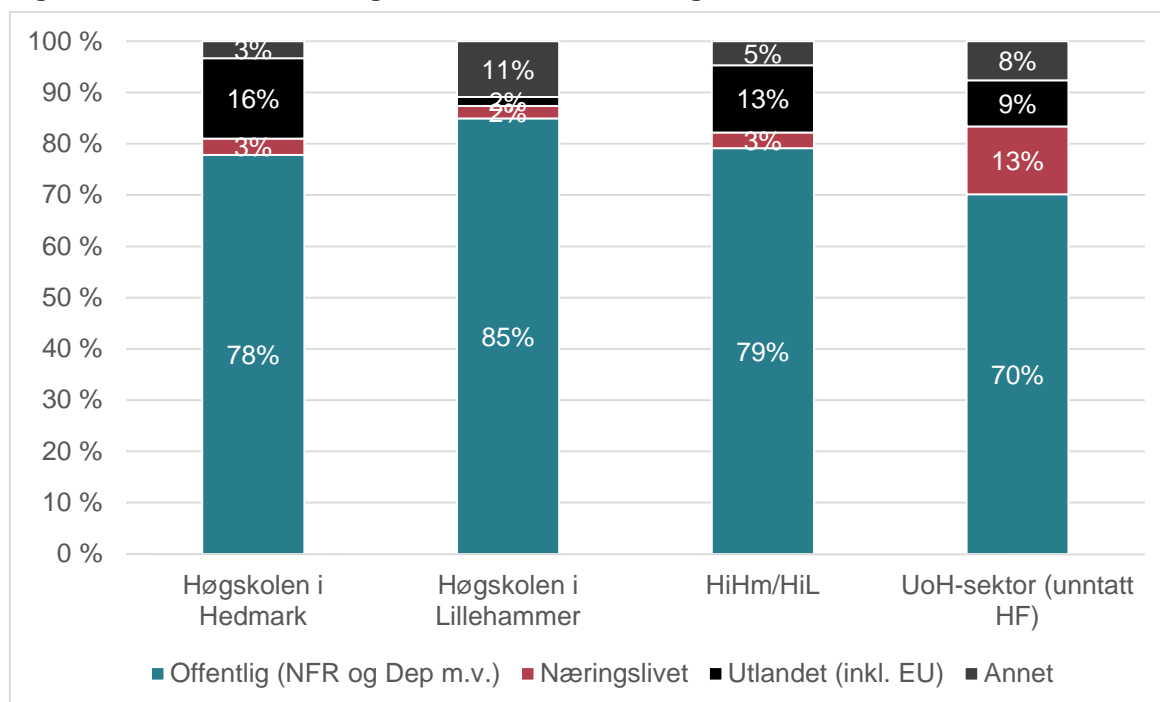
En annen indikator som er viktig for å kunne si noe om internasjonaliseringsaktiviteten ved institusjonene, da særlig hva gjelder forskningsaktiviteten, er hvor stor andel av forskningen som finansieres fra utlandet.

Ekstern finansiering generelt av forskning er også en viktig indikator i vurderingen av hvorvidt institusjonene oppfyller kravene til universitetsstatus.

Figur 5.1 viser hvordan den eksterne finansieringen (altså utenom grunnbudsjett) av forskningen ved de to høgskolene fordeler seg på de ulike kilder og hvordan denne fordelingen vil se ut for en fusjonert institusjon. En relativt høy andel av den eksterne forskningsfinansieringen for Høgskolen i Hedmark kommer fra utenlandske kilder (nærmere 16 prosent), mens den samme andelen for Høgskolen i Lillehammer ikke er høyere enn bortimot 2 prosent. Utenlandske kilder vil likevel for en fusjonert institusjon utgjøre i overkant av 13 prosent av den eksterne forskningsfinansieringen, noe som også er over snittet for universitets- og høgskolesektoren sett under ett (9 prosent).

Videre ser vi at forskningsfinansiering fra næringslivet utgjør en liten del av den eksterne finansieringen ved begge høgskolene og at det naturlig nok er de offentlige kildene som dominerer. Imidlertid utgjør offentlige kilder en mye større del av ekstern finansiering ved Høgskolen i Lillehammer enn ved Høgskolen i Hedmark. En fusjonert høgskole vil befinne seg langt under snittet for universitets- og høgskolesektoren hva gjelder finansiering fra næringslivet, hhv. 3 prosent og 13 prosent, mens den samme institusjonen vil ha en høyere andel offentlig finansiering av forskning enn sektoren totalt.

Figur 5.1 Ekstern finansiering av FoU etter finansieringskilde i 2013. Prosent

Kilde: NIFU/FoU-statistikken

I kapittel 4 så vi også at andelen eksternfinansiering av FoU ved en fusjonert institusjon vil ligge langt under snittet for universitets- og høgskolesektoren totalt, men at denne andelen likevel er langt høyere enn for institusjoner som Høgskolen i Oslo og Akershus og Universitetet i Agder.

5.5 Publisering

Publiseringsaktiviteten er på mange måter den mest synlige forskningsaktiviteten, en indikator som synliggjør *resultatet* av forskningen som foregår ved institusjonen. Man bør imidlertid ta hensyn til at det innenfor ulike fagområder vil være ulike former for synliggjøring av forskningsresultater. Høgskolen i Lillehammer har tradisjonelt hatt høy produksjon av publiseringspoeng, men nevner i siste årsrapport bekymring knyttet til en registrert nedgang i denne produksjonen. Høgskolen i Lillehammer har en meget høy andel av det faglige personalet med førstekompetanse, og dette faktum tatt i betraktning mener høgskolen selv at den burde prestere bedre. Høy grad av undervisning blir oppgitt å være en av forklaringene på en noe lavere produksjon.

Høgskolen i Hedmark sin siste årsrapport og tall fra NSD viser at høgskolen er inne i en god trend når det gjelder produksjon av publiseringspoeng, fra 88,1 poeng i 2011 til 131,6 poeng i 2015. Høgskolen ligger over snittet for de statlige høgskolene på nivå 2 publiseringer, selv om det ble registrert en liten nedgang i 2015.

I kapittel 4 så vi at en fusjonert institusjon i 2015 ville hatt en produksjon på 0,55 publiseringspoeng per faglige årsverk. Dette er over snittet for de statlige høgskolene, men likevel et stykke unna gjennomsnittet for universitets- og høgskolesektoren sett under ett.

5.6 Oppsummering

Anslagene fra høgskolene hva gjelder antall dr.grads kandidater og antall disputaser de neste 5 årene illustrerer en reell mulighet til å innfri skjerpede krav til doktorgradsutdanninger og således være i stand til å oppnå universitetsakkreditering innen 2020. Det er imidlertid viktig å ta høyde for i disse beregningene fra høgskolene at gjennomføringsprosenten for stipendiater ikke er 100 prosent, men beregnet til ca. 80 prosent, og at den enkelte stipendiat også bruker lengre tid enn antatt på å gjennomføre – omentrent 5 år. Høgskolene har selv pekt på ulike samarbeidsmuligheter, som i første omgang kan bidra til å øke rekrutteringen til doktorgradsprogrammene som igjen vil føre til at man har «litt å gå på» hva gjelder krav om minimum fem disputaser per år for to doktorgradsprogrammer over en treårsperiode.

Vi har i dette kapittelet også sett på internasjonalisering, ekstern finansiering og publiseringsaktivitet. Selv om begge høgskolene har lav internasjonal studentutveksling, så har begge to likevel et omfattende nettverk av internasjonale institusjoner som de har et formalisert samarbeid med om utdanning. Det kan imidlertid se ut til at det formaliserte internasjonale samarbeidet i hovedsak dreier seg om utdanning og i mye mindre grad om forskning. Imidlertid kommer en relativt høy andel av den eksterne finansieringen av FoU ved Høgskolen i Hedmark fra Utlandet (hvor EU-midler utgjør ca. halvparten). For Høgskolen i Lillehammer utgjør finansiering av FoU fra Utlandet en meget liten andel.

6 Fusjon som virkemiddel for å styrke den regionale rollen

De to høgskolene har begge stor betydning for Innlandet. Begge høgskoler gir varierte utdannings-tilbud på ulike nivåer og til ulike målgrupper, og de har stor betydning for kompetanseutviklingen i regionen både i privat og offentlig sektor. Hver for seg er de sentrale aktører i sine lokalsamfunn, og gjennom forsknings- og utredningsarbeid er det viktige aktører i den regionale utvikling. I dette kapitlet skal vi gå nærmere inn på hvordan de to høgskolene forstår sine regionale roller, og hvordan de utøver den i praksis. Med utgangspunkt i dette skal vi så drøfte hvilken betydning en eventuell fusjon vil ha for å styrke denne rollen.

6.1 Høgskolenes strategier

Den regionale rollen står sterkt i begge høgskolers strategier. I årsrapporten til Høgskolen i Hedmark for 2015-16 heter det (side 5):

«Det strategiske målet om utdanningsprogram i aktivt samarbeid med arbeids- og samfunnsliv, om praksisnær forskningsprofil som understøtter utdanningsprogrammene, og om å styrke egen rolle som kompetansedrivkraft og regional medspiller, er premisser i mye av innsatsen i høgskolen. Samtidig satser vi videre på faglige spisser og styrking av FoU-virksomheten.»

Det heter videre i virksomhetsmålet for høgskolen at den skal «bidra til samfunnsutviklingen, utvikle rollen som kompetansedrivkraft i Hedmark og Innlandet, formidle forskning og være nav i faglige nettverk som knytter regionen til nasjonale og internasjonale kunnskapsmiljøer».

I årsrapporten til Høgskolen i Lillehammer for 2015-16 heter det følgende (side 5):

HiL ønsker å videreutvikle sin medie- og samfunnsfaglige profil, supplert med idrett. Denne målsettingen bygger på en analyse av hvordan HiLs eksisterende ressurser og forutsetninger kan videreutvikles slik at høgskolen tar en tydeligere posisjon i den nasjonale arbeidsdelingen mellom høgskoler og universiteter i Norge og samtidig styrker sin rolle som regional utviklings-motor gjennom samarbeid med relevante aktører regionale, nasjonalt og internasjonalt.

Det heter videre i virksomhetsmålet for høgskolen at dens studieprogrammer «skal være preget av relevante innovasjons- og entreprenørskapsperspektiver og være i samhandling med arbeidslivet».

Begge høgskoler har altså strategier som innebærer at deres utdanningsprogrammer skal være basert på samhandling med arbeids- og samfunnsliv, og man kan merke seg formuleringer som «kompetansedrivkraft og regional medspiller» og «regional utviklingsmotor» som uttrykker ambisjonen om denne rollen. Samtidig kan det vel identifiseres en viss forskjell i de to institusjonenes strategier, og at den regionale rollen er tydeligere markert i HHs strategi enn den er i HiLs strategi, noe som kan ha sammenheng med ulikhet i de to institusjonenes faglige profiler, tradisjoner og organisasjonsmodeller

6.2 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA)

En viktig indikator for samspillet mellom høgskolene og ulike samfunnsaktører er de såkalte oppdrags- og bidragsinntekter, som gjelder inntekter fra private og offentlig aktører ut over de bevilgningene de får over statsbudsjettet, og de bevilgninger de har til forskning gjennom Norges Forskningsråd og EU.

Som et fremgår av tabell 6.1, er det Høgskolen i Hedmark som har den klart største bidrags- og oppdragsfinansierte aktiviteten på ca. 70 mill. kr i 2014 og 2015, mens Høgskolen i Lillehammer hadde rundt 30 mill. kr de samme to årene. Nå må beløpene sees i lys av institusjonenes størrelse, men også korrigert for dette har HH en relativt større aktivitet enn HiL.

Tabell 6.1: Oversikt over Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet (BOA) ved de to høgskolene 2013-2015

Finansieringskilde	Høgskolen i Hedmark			Høgskolen i Lillehammer		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
<i>Bevilgninger (mill. kr)</i>						
Offentlige	39,7	49,5	50,2	16,9	25,3	24,0
Organisasjoner og stiftelser	6,8	6,3	8,7	1,6	1,1	1,8
Næringsliv	5,1	8,2	5,1	1,6	2,4	0,1
EU-midler	3,4	3,0	1,6	0,3	0,4	0,4
Annet	2,4	3,7	5,0	5,3	3,3	2,0
Totalt	57,4	70,7	70,6	25,7	32,6	28,3
<i>Relativ fordeling (%)</i>						
Offentlige	69,1	70,0	71,1	66,0	77,8	84,9
Organisasjoner og stiftelser	11,8	8,9	12,4	6,1	3,4	6,3
Næringsliv	8,9	11,6	7,2	6,2	7,3	0,3
EU-midler	6,0	4,2	2,2	1,1	1,3	1,4
Annet	4,2	5,2	7,1	20,6	10,2	7,1
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Man kan merke seg at de to høgskolene har nokså lik profil når det gjelder finansiering av BOA-midlene. For begge institusjoner er det offentlige inntekter som har størst betydning med rundt 70 prosent for HH og rundt 80 prosent for HiL de to siste årene. Den sterke orienteringen mot det offentlige henger naturlig sammen med høgskolenes faglige profiler som i stor grad er rettet mot offentlig sektor. Det betyr også at viktige deler av den regionale rollen ivaretas i samspill med ulike deler av offentlig sektor, som kommuner og fylkeskommuner, helseforetak, utdanningsinstitusjoner mv. Men dette forhindrer ikke at samspill med næringsaktører også har betydning for den regionale rollen, noe som vi gjennomgår nærmere i det følgende.

6.3 Den regionale profilen ved Høgskolen i Hedmark

Høgskolen i Hedmark har et betydelig samspill med regionen. Dette kommer bl.a. til uttrykk gjennom det store omfanget av bidrags- og oppdragsinntekter (BOA), og selv om mye disse midlene kommer fra sentrale kilder, er det i stor grad knyttet til gjennomføring av prosjekter i samspill med regionale aktører.

En viktig forutsetning for det brede samspillet med regionen, er høgskolens campusstruktur med avdelinger lokalisert på Hamar, Elverum, Rena og Blæstad/Evenstad, noe som gir en bredere og mer differensiert geografisk kontaktflate enn om alt skulle være lokalisert på ett sted. Delvis er campusene også utformet slik at de gir samlokalisering med ulike samarbeidsparter, noe som gir spesielt gode muligheter for samspill. Høgskolens relativt omfattende undervisningsaktivitet i Kongsvinger bidrar også til en styrket kontaktflate med regionen. Den desentraliserte strukturen blir av høgskolen fremhevet som en viktig forutsetning for å ivareta den regionale rollen.

Tabell 6.2 Den regionale rollen ved Høgskolen i Hedmark – eksempler ved de ulike avdelingene

Avdeling og fagmiljøer (institutter)	Eksempler på regionalt samspill
Lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA) <ul style="list-style-type: none"> • Samfunnsvitenskap • Kunst og informasjonsvitenskap • Humanistiske fag • Naturvitenskap og teknologi 	Lærerutdanningen <ul style="list-style-type: none"> • Nært samspill med regionen gjennom studenter i praksis mm • Partnerskapsavtaler med Hedmark FK og sju kommuner, inkl. to i Oppland • Viktig partner i skolene utviklingsarbeid Bioteknologi <ul style="list-style-type: none"> • Betydelig forskningssamarbeid med regionalt næringsliv • Samspill med Arena Heidner (klynge av bioteknologibedrifter) Spill <ul style="list-style-type: none"> • Samspill med aktører i Hamar – Norsk Tipping, The Gathering m.fl. • Utvikling av nasjonalt kompetansesenter for spill (jf. forslag Innlandsutvalget)
Folkehelsefag (FH) <ul style="list-style-type: none"> • Sykepleie • Helsefag • Tannpleie og folkehelse • Idrett og kroppsøving 	<ul style="list-style-type: none"> • Er med i Terningen Nettverk, en privat-offentlig folkehelseklynge • Bredt samarbeid med regionen gjennom studenter i praksis, studentoppgaver, FoU-samarbeid mv. • Kombinerte stillinger med sentrale aktører • Samspill med Sykehuset Innlandet og HelseOmsorg21 • Samspill med kommunehelsetjenesten
Økonomi- og ledelsesfag (ØLR) <ul style="list-style-type: none"> • Økonomifag • Organisasjon og ledelsesfag 	<ul style="list-style-type: none"> • Mastertilbud utviklet i samspill med regionale aktører; bedriftsnettverk • Music Management og Musikkproduksjon – samspill med musikkbransjen • BA Eiendomsmegling utviklet basert på regionalt behov • BA beredskap og krisehåndtering • Grenseregionalt samarbeid gjennom Interreg
Anvendt Økologi og landbruksfag (AØL) <ul style="list-style-type: none"> • Skog og utmarksfag (Evenstad) • Jordbruksfag (Blæstad) 	<ul style="list-style-type: none"> • Utdanning innen hele bredden av landbruket • Samlokalisert med andre landbruksaktører på Blæstad – faglig miljø • Praksisnær forskningsprofil rettet mot problemstillinger i utmarksområder • Plan Evenstad innovasjonssenter – arbeid med kommersialisering

I tabell 6.2 er det gitt en oversikt over høgskolens fire avdelinger og noen eksempler på det regionale samspillet de har i dag. Generelt kan samspillet karakteriseres som meget omfattende for alle fire avdelinger og deres ulike fagmiljøer, og som nevnt tidligere, er dette samspillet for en del knyttet til organiseringen av høgskolens ulike campuser.

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap, LUNA, er lokalisert på Hamar og har en av landets største lærerutdanninger som dekker hele bredden av tilbud. Organiseringen av studentenes praksisperioder er et viktig element i samspillet med regionen, og avdelingen har partnerskapsavtaler med Hedmark fylkeskommune og sju kommuner, herunder to i Oppland. Høgskolen er en viktig partner i skolenes utviklingsarbeid. Ved avdelingen har man et miljø i bioteknologi som har et betydelig forskningssamarbeid med regionens næringsliv, og campusorganiseringen innebærer samlokalisering av sentrale aktører i denne forbindelse, bl.a. klyngeprosjektet Arena Heidner som organiserer en del bioteknologibedrifter i området. Innenfor feltet spill har man et miljø som samspiller med sentrale aktører på dette feltet, som Norsk Tipping, The Gathering m.fl.

Avdeling for Folkehelsefag (FH) er lokalisert på Elverum og kjennetegnes ved å ha en campus (Terningen Arena) spesielt utformet for å styrke samspillet mellom høyskolens ulike fagmiljøer og ulike aktører innen idrett og helsefag. Med utgangspunkt i campusen er Terningen Nettverk organisert, dette er en offentlig-privat folkehelseklynge der det per i dag er 23 medlemmer fordelt på private bedrifter, offentlige virksomheter og frivillige organisasjoner. Samspillet med regionen ivaretas bl.a. gjennom et bredt samarbeid om studentenes praksis og ved at man har kombinerte stillinger, herunder professorater, i samarbeid med andre fagmiljøer. Viktige samarbeidspartnere er kommunehelsetjenesten og Sykehuset Innlandet, og man deltar i denne sammenheng også i det nasjonale prosjektet HelseOmsorg 21.

Avdeling for økonomi- og ledelsesfag (ØLR) har tilhold på Rena og har en portefølje av utdannings-tilbud i økonomi, organisasjons- og ledelsesfag. Flere av disse tilbudene er utviklet i samspill med regionale aktører og gjennomføres i samarbeid med disse. Dette gjelder bl.a. Master i økonomi og ledelse som er utviklet i samarbeid med regionale aktører som også har bidratt med finansiering og som også representerer et nettverk som på ulike måter bidrar i undervisningen (case, masteroppgaver mv.). Andre eksempler er tilbud i Music Management, Eiendomsmegling og Beredskap og krisehåndtering som er utviklet og gjennomføres i samspill med nasjonale og regionale aktører. Et viktig poeng knyttet til ØLR er ellers deres deltakelse i Interreg-prosjekter som gjelder grenseregionalt samarbeid mellom aktører i Värmland og Hedmark, og som inkluderer både undervisning, forskning og utviklingsarbeid. Universitetet i Karlstad er en viktig samarbeidspartner i denne sammenheng.

Avdeling for anvendt økologi og landbruksfag (AØL) er lokalisert på Blæstad, noen få km utenfor Hamar, og Evenstad som ligger i Stor-Elvdal ca. 75 km nord for Elverum. På Blæstad har høgskolen lokalisert sitt Institutt for landbruksfag. Dette er samlokalisert med Landbrukssenteret Blæstad som inkluderer landbruksrelaterte virksomheter. Avdelingens Institutt for anvendt økologi er lokalisert på Evenstad. Avdelingens undervisning og forskning er rettet mot jord- og skogbaserte næringer som har stor betydning i regionen, og gjennomføres i nært samspill med ulike regionale aktører. Campusorganiseringen bidrar til å styrke en slik kontaktflate. På Evenstad arbeides det med planer om et innovasjonssenter som skal bidra til bærekraftig produksjon av biologiske råvarer til bioøkonomien.

6.4 Den regionale profilen ved Høgskolen i Lillehammer

Høgskolen i Lillehammer har lokalisert all sin virksomhet på en campus, Storhove, som ligger ca. fem km nord for Lillehammer. Her er man samlokalisert med NRK og Lillehammer Kunnskapspark. Høgskolen i Lillehammer representerer også en betydelig kontaktflate med regionale aktører, og i tabell 6.3 er det gitt en oversikt over de ulike avdelinger og fagmiljøer og noen eksempler på regionalt samspill. (Siden HIL ikke er organisert med institutter på samme måten som HH, har vi i stedet fått oppgitt de ulike seksjoner eller studiemiljøer som finnes ved de enkelte avdelinger.)

Tabell 6.3 Den regionale rollen ved Høgskolen i Lillehammer – eksempler ved de ulike avdelingene

Avdeling og fagmiljøer (seksjoner/studiemiljø)	Eksempler på regionalt samspill
Pedagogikk og sosialfag (APS) <ul style="list-style-type: none"> • Pedagogikk, spesialpedagogikk og veiledning • Sosialfag (barnevern, vernepleie, sosionom) • BUK (Barn- og unges deltakelse og kompetanseutvikling) 	<ul style="list-style-type: none"> • Omfattende kontakt med regionen gjennom studentenes praksis • Bredt samarbeid med regionale aktører, bl.a. Sykehuset Innlandet, NAV, KS • Nattergalen – studenter er mentorer for innvandrerbarn • Samarbeid med fylkesmannen – Flyktninger som ressurs
Samfunnsvitenskap (ASV) <ul style="list-style-type: none"> • Idrett • Psykologi • Filosofi • Internasjonale studier med historie • Film- og fjernsynsvitenskap og kulturprosjektledelse • Rettsvitenskap 	<ul style="list-style-type: none"> • Idrettsfysiologisk testlaboratorium sertifisert av Olympiatoppen • Forsknings samarbeid med Sykehuset Innlandet, Revmatisme-sykehuset, Forsvarets ingeniørhøgskole, Olympiatoppen m.fl. • Samarbeid med regionen om gjennomføring av større kulturarrangement – studentene har ansvar for tre arrangementer hvert år • Nasjonalt kunnskaps senter for kulturelle næringer – Kunnskapsverket • Samarbeid med Statens vegvesen – trainee-plasser for jusstudenter

Økonomi og organisasjonsvitenskap (ØKORG) <ul style="list-style-type: none"> • Reiseliv • Organisasjon og ledelse (inkl. sports management) • Økonomi • MPA og Innovasjon • INTOP (Innovasjon i tjenesteyting offentlig privat) 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere studietilbud i samhandling med næringslivet (reiseliv, sport management, innovasjon og entreprenørskap) • Senter for reiselivsforskning i samarbeid med bl.a. HH og NINA – revitaliseres • Organiserer Arena-søknad for utvikling av arrangementsklynge • Senter for innovasjon i tjenesteyting • Innovasjonsskole for kommunene
TV-fag (TVF)	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeid med nasjonal og regional film- og tv-bransje i prosjekt og undervisning • Samarbeid med nasjonale og regionale kultur- og idrettsarrangører om produksjon • Samarbeid NTNU Gjøvik om etablering av Sport Media Centre
Den norske filmskolen (DNF)	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeid med regionale filmfond (Film 3/Filminvest 3), regionalt filmsenter (Østnorsk filmsenter og filmfestivaler i regionen, som f.eks. AMANDUS festivalen. • Kan være samarbeidspartner bl.a. på spill
Senter for livslang læring (SELL)	<ul style="list-style-type: none"> • Sektoransvarlige som bygger nettverk med regionale, nasjonale og internasjonale nettverk for Høgskolen i Lillehammer, innen skole, reiseliv, ledelse, innovasjon etc. • Betydelig antall oppdrag og samarbeid med Utdanningsdirektoratet innen kompetanseutvikling for lærere (eget fagmiljø på SELL) • Pådriver for å arrangere regionale, nasjonale og internasjonale konferanser for fagmiljøer

Et viktig trekk ved Høgskolen i Lillehammer er at ekstern oppdragsvirksomhet organiseres gjennom Senter for livslang læring – SELL. Organisasjonen er bl.a. ansvarlig for organisering av høgskolenes etter- og videreutdanningstilbud, og organiserer en rekke nasjonale og regionale samarbeidsprosjekter. Organisasjonen arbeider målrettet mot ulike sektorer, og blir dermed en viktig aktør for å ivareta høgskolens regionale rolle.

Avdeling for pedagogikk og sosialfag (APS) er høgskolens største avdeling, og den har et omfattende samarbeid både med offentlig og privat sektor. En viktig del av dette samarbeidet er knyttet til studentenes praksis, årlig har man mer enn 400 utplasseringer som gir en meget bred kontaktflate med ulike institusjoner i helse- og omsorgssektoren. På dette området har man også et videreutdanningstilbud til fagpersoner som tar imot studenter i praksis. Avdelingen har bl.a. samarbeidsavtaler med NAV på fylke- og nasjonalt nivå og Sykehuset Innlandet som gjelder praksis, utdanning og FoU, og man har en avtale med KS med underliggende kommuneregioner om etter- og videreutdanning på det helse- og sosialfaglige feltet. Av konkrete prosjekter kan nevnes prosjekt «Nattergalen» der studenter tilbys som mentorer for innvandrerbarn i barneskolen i Lillehammer, og prosjektet «Flyktninger som ressurs» der målet er å fokusere på flyktninger og asylsøkere som ressurser i lokalsamfunnene.

Avdeling for samfunnsvitenskap har fagmiljøer innen et bredt spekter av fagområder, og ved alle miljøer er det eksempler på samspill med regionale aktører. Ved seksjon for Idrettsfag har man et idrettsfysiologisk testlaboratorium som er ett av tre slike i Norge, og man har et samarbeid med Sykehuset Innlandet som bl.a. innebærer felles professorater. Revmatismesykehuset inngår også i dette samarbeidet. Ved studiet i kulturprosjektledelse har man et samarbeid med lokale kulturarrangementer om at studentene står ansvarlig gjennomføring av tre større arrangementer hvert år, ved rettsvitenskap har man et samarbeid med Sør-Gudbrandsdal tingrett om gjennomføring av prøverettssaker for jusstudentene. Ved avdelingen har man for øvrig et nasjonalt kunnskapscenter for kulturnæringene – Kunnskapsverket (finansiert av Kulturdepartementet).

Avdeling for økonomi og organisasjonsvitenskap (ØKORG) gjennomfører flere av sine studietilbud i samspill med næringslivet. Dette gjelder blant annet reiseliv, sports management, innovasjon, organisasjon og ledelse, og entreprenørskap. Ved avdelingen har man et Senter for innovasjon i

tjenesteyting (SIT) som driver forskning på innovasjonsfeltet og bl.a. har ansvar for Den nasjonale innovasjonsskolen for kommunene. Man har også Senter for reiselivsforskning der Østlandsforskning, NINA og Høgskolen i Hedmark (ved Avdeling for Anvendt Økologi) er partnere. For tiden samarbeides det med det lokale næringslivet om en søknad til Arenaprogrammet (som forvaltes av Innovasjon Norge) der formålet er å bidra til utviklingen av en næringsklynge rundt arrangementsvirksomhet.

Avdeling for TV-fag (TVF) har til tross for at den er relativt liten, et omfattende samarbeid med mange lokale, regionale og nasjonale aktører innen tv-produksjon (NRK, TV 2) idrett (diverse World Cup arrangement, Birkebeiner m.m.) og kultur (Norsk litteraturfestival, diverse musikk- og filmfestivaler). De har også et samarbeid med NTNU Gjøvik om etablering av et Sport Media Centre.

Den norske filmskolen (DNF) er også en viktig del av fagmiljøet ved HIL. DNF opererer først og fremst på nasjonalt plan (tv- og filmbransjen, andre kunstutdanninger) og den internasjonale arena (andre nasjonale kunstfaglige film- og tv-utdanninger og relevante nettverk). Regionalt har DNF samarbeid med filmfond (Film 3/Filminvest 3), filmsenter (Østnorsk filmsenter) og relevante filmfestivaler (f.eks. Amandusfestivalen, studentfilmfestivalen).

6.5 Innlandsutvalgets forslag

En viktig indikator på de to høgskolenes regionale betydning kan man få ved å gjennomgå innstillingen fra Innlandsutvalget som ble fremlagt høsten 2015. Innlandsutvalget er et bredt sammensatt utvalg som hadde som mandat å gjennomgå situasjonen i Innlandet og foreslå «tiltak som kan styrke næringsutviklingen, lønnsomme arbeidsplasser og verdiskapingen i regionen». Deres forslag som berører de to høgskolene gir derfor et viktig uttrykk for hvilken legitimitet høgskolene har i regionen, og hvordan de oppfattes å ivareta sine regionale roller

I innstillingen er alle tre høgskoler i Innlandet omtalt flere steder, og flere av utvalgets forslag innebærer tiltak der høgskolene vil være viktige aktører. I tekstboksen nedenfor er de forslagene som berører de to høyskolene, oppsummert.

Tekstboks. Innlandsutvalgets forslag som er relevante for Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer.

Innlandsutvalget

Utvalget ble opprinnelig oppnevnt av regjeringen Stoltenberg i 2013, og ble videreført av regjeringen Solberg i 2014 med en noe endret sammensetning og mandat. Mandatet var:

- Beskrive og vurdere næringsrelevante forhold for næringslivet i Innlandet
- Kartlegge behov og rammebetingelser for næringslivet på sentrale vekstområder i landsdelen
- Foreslå tiltak som kan styrke næringsutviklingen, lønnsomme arbeidsplasser og verdiskapingen i regionen
- Se på behov for fremtidige kommunikasjonsløsninger.

Forslag relevante for Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Lillehammer:

Nasjonalt senter i bioøkonomi: Utvalget foreslår å opprette et nasjonalt senter i bioøkonomi med utgangspunkt i samarbeidet i Heidner-klyngen. Et slikt senter «vil bli drivkraft for å utvikle grønn råstoffproduksjon for mat, fôr, energi og industrielle anvendelser, og å eksportere produkter, teknologi og tjenester til et globalt marked».

Bransjesenter for Reiseliv: Det etableres et bransjesenter for reiseliv på Lillehammer som «skal koordinere forskning, rådgivning, utvikling av nye produkter, utvikle standarder for nye tekniske løsninger for bransjen, og utvikle arrangementskompetansen i næringen».

Spill og underholdning: Det foreslås å utvikle klyngeegenskaper og ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i miljøet rundt Norsk Tipping, Høgskolen i Hedmark og spillselskapene i Hamar Game Collective, og at det opprettes et nasjonalt kompetansesenter og laboratorium for spill. Dette koples til nye digitale undervisningsmetoder og informasjonsteknologi som eget fag for grunnskolen.

Nasjonal satsing for innovasjon i offentlig sektor: Utvalget foreslår at det med utgangspunkt i miljøene ved Senter for innovasjon og tjenesteyting (SIT) ved HIL, Høgskolen i Gjøvik og LEAN-miljøet i Innlandet bør iverksettes en nasjonal satsing for innovasjons- og forbedringsarbeid innenfor offentlig sektor.

Læringsløft for Innlandet: Utvalget foreslår å gjennomføre et femårig utviklingsprosjekt med mål om å bedre skolerresultater og øke andelen elever som fullfører og består videregående opplæring. Med henvisning til Senter for praksis-rettet utdanningsforskning ved Høgskolen i Hedmark foreslås det at dette «bør videreutvikles til et nasjonalt senter for innovasjon og forbedringsarbeid i utdanningssystemet».

Innlandsutvalget. Sluttrapport 1. oktober 2015. www.innlandsutvalget.no.

Som det fremgår av oversikten, har Innlandsutvalget fremmet forslag på flere områder både i offentlig og privat sektor der de to høgskolene har viktige fagmiljøer og der de er viktige utviklingsaktører. Nasjonalt senter i bioøkonomi: To av forslagene gjelder sentrale næringsområder i Innlandet, nemlig bioøkonomi og reiseliv, der det er betydelige utviklingspotensialer, og der fagmiljøer ved de to høgskolene allerede er i nært samspill med regionale aktører. For bioøkonomien gjelder dette bl.a. samspillet med den bioteknologiske næringsklyngen Heidner i Hamarregionen, og for reiselivs-næringen gjelder det samspillet som HIL har med næringen i Lillehammerregionen.

I tillegg foreslår utvalget en satsing på spill og underholdning, dette er også et område med stort vekstpotensial, og der Høgskolen i Hedmark gjennom sitt miljø i Hamar er i samspill med ulike aktører i på dette området. Utvalget foreslår at det opprettes et nasjonalt kompetansesenter og laboratorium for spill.

To av forslagene er rettet mot offentlig sektor. Det ene gjelder en nasjonal satsing for innovasjon og forbedringsarbeid, der Senter ved innovasjon i tjenesteyting (SIT) ved HIL er en sentral aktør. Det andre forslaget gjelder et læringsløft for Innlandet. Med henvisning til Senter for praksis-rettet utdanningsforskning (SEPU) ved Høgskolen i Hedmark foreslås det at dette «bør videreutvikles til et nasjonalt senter for innovasjon og forbedringsarbeid i utdanningssystemet». I denne sammenheng vil arbeidet med kompetanseprosjekter innen skolesektoren i hele Norge som SELL har ansvar for, kunne bli et viktig supplement til SEPU.

6.6 Potensielle utviklingsområder ved en fusjon

Det generelle bildet er at de to høgskolene samlet har brede kontaktflater mot offentlige og private aktører i Hedmark og Oppland, og at de gjennom dette har en viktig regional funksjon. Ved en fusjon er dette noe som kan utvikles videre, og nedenfor har vi listet opp de områdene der vi vil anta at det er mest naturlig å satse på samarbeid mellom ulike fagmiljøer ved de to høgskolene.⁵

Lærerutdanning, pedagogikk, spesialpedagogikk og veiledning

Dette gjelder lærerutdanningsmiljøet ved LUNA på Høgskolen i Hedmark, og pedagogikk, spesialpedagogikk og veiledning ved APS på Høgskolen i Lillehammer. Til sammen har disse et meget stort pedagogikk-miljø som i stor grad kompletterer hverandre, og dette vil kunne gi et samlet fagmiljø større slagkraft. Det gir muligheter for bl.a.

- Samarbeid om organisering av etter- og videreutdanning, utnyttelse av stordriftsfordeler
- Samarbeid om gjennomføring av de to doktorgradstilbudene – Profesjonsrettede lærerutdanningsfag ved LUNA og Barn og unges oppvekst og kompetanseutvikling (BUK) ved APS

⁵ I forbindelse med arbeidet med dette kapitlet ble det gjennomført ett møte med hver høgskole der det deltok representanter for hver avdeling. Etter møtet ble det for hver avdeling oversendt korte notater med oppsummering av deres regionale roller og forslag til områder der de så muligheter for samarbeid med andre miljøer ved den andre høgskolen. En foreløpig sammenstilling av dette materialet ble presentert på et felles styreseminar for de to høgskolene 26. april, der det også ble angitt en foreløpig liste over potensielle samarbeidsområder. Etter seminaret har de to høgskolene organisert en mer systematisk prosess for å avklare samarbeidmuligheter mellom ulike fagmiljøer. Oversikten som er gitt her, følger den inndelingen med hensyn til samarbeidsområder.

Økonomi, organisasjon og ledelse

Dette gjelder Avdeling for økonomi og ledelsesfag på Rena (ØLR), Avdeling for økonomi og organisasjonsfag (ØKORG) ved HIL og kulturprosjektledelse ved Avdeling for samfunnsvitenskap (ASV) ved HIL. Samlet gir dette et relativt bredt fagmiljø innen økonomi og ledelsesfag og med spesialiseringer mot ulike områder som serviceledelse og markedsføring, kultur og reiseliv, musikkproduksjon og -ledelse, arrangementsledelse, eiendomsmegling mm. Ut fra dette vil det være mange muligheter for en videre utvikling:

- Kopling av ØLR til ph.d.-programmet INTOP ved HIL
- Kopling av ØKORG-miljøet til serviceledelse og markedsføring ved ØLR
- ØKORG kan koples til Interreg-prosjekter som ØLR er involvert i
- Samarbeid om undervisning i entreprenørskap og små og mellomstore bedrifter (SMB)
- Kopling mellom kulturprosjektledelse, musikk management og sports management

Spill, film og tv

Dette gjelder spill-miljøet ved LUNA på Høgskolen i Hedmark og film og tv-miljøet ved ASV og DNF på Høgskolen i Lillehammer. Samarbeidsmulighetene her gjelder utviklingen av spill-næringen i Hamar, jf. forslag fra Innlandsutvalget om utvikling av ny næringsvirksomhet med utgangspunkt i miljøet rundt Norsk Tipping, Høgskolen i Hedmark og spillsekskapene i Hamar Game Collective, og å utvikle et nasjonalt kompetansesenter for spill. Det vil være interessante muligheter for å knytte film- og tv-miljøet på Lillehammer til denne satsingen. Samtidig konvergerer ulike audiovisuelle fortellerformer som del av den digitale utviklingen.

Folkehelsefag, helse- og sosialfag og idrettsfag.

Dette gjelder Avdeling for Folkehelsefag på Høgskolen i Hedmark der man har fagmiljøer i sykepleie, helsefag, tannpleie og folkehelse, idrett og kroppsøving, og det gjelder fagmiljøene i helse- og sosialfag ved APS og fagmiljøene i idrett og psykologi ved ASV på Høgskolen i Lillehammer. Disse miljøene har mange felles interesser og har i stor grad felles kontaktflater og møteplasser både regionalt og nasjonalt, som Sykehuset Innlandet, KS/kommunene og HelseOmsorg21. Det er også et potensial for samarbeid om doktorgradsprogrammet BUK ved HIL og utvikle dette slik at det kan rekruttere studenter knyttet til Avdeling for folkehelsefag.

Anvendt økologi, reiseliv og filosofi

Dette gjelder fagmiljøene i anvendt økologi ved AØL ved høgskolen i Hedmark og miljøene i reiseliv og filosofi på Høgskolen i Lillehammer. Det er flere viktige samspillmuligheter mellom disse miljøene

- Senter for reiselivsforskning ved HIL, dette er under revitalisering, og Høgskolen i Hedmark v/AØL er partner sammen med bl.a. NINA
- AØL kan bidra med bærekraftig naturbasert reiseliv
- Filosofi-miljøet ved HIL kan bidra til arbeidet med problemstillinger knyttet til økologi

Denne listen viser at det er mange muligheter for utvikling av synergier mellom de ulike fagmiljøene, og de fleste av de områdene som er nevnt foran, innebærer styrking av den regionale rollen. Det viktige nå er ikke denne listen i seg selv, men den prosessen som er satt i gang av høgskolene selv og der det organiseres mer systematiske utviklingsprosesser der ulike muligheter vil bli gjennomgått, og der man må finne fram til de mest interessante områdene som man vil prioritere i det videre arbeidet.

Den generelle konklusjonen er imidlertid at en fusjon vil kunne utløse interessante utviklingsprosesser der høgskolenes regionale roller videreutvikles.

7 Sammenfatning

Vi vil til slutt gi en sammenfatning av de elementer vi mener er viktige når høgskolene skal vurdere en mulig fusjon. Det er et solid politisk trykk for å få til strukturelle endringer i universitets- og høgskolesektoren. Dette kommer særlig klart til uttrykk gjennom innføring av SAK-S politikken (Samarbeid, Arbeidsdeling, Konsentrasjon og Sammenslåing) og gjennom Strukturmeldingen (Meld. St. 18 (2014-2015)). Det er ønskelig at institusjoner i universitets- og høgskolesektoren slår seg sammen, dette for å oppnå utdanning og forskning av høy kvalitet, robuste fagmiljøer, god tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet, regional utvikling, verdensledende fagmiljøer og effektiv ressursbruk. De institusjoner som vil stå alene vil også bli stilt ovenfor strengere krav – hva gjelder bl.a. antall årsverk i førstetilling, studentenes gjennomføring og tidsbruk, størrelse på doktorgradsutdanninger, eksterne forskningsinntekter og internasjonal orientering. Videre stilles det i Strukturmeldingen også strengere krav til doktorgradsutdanningene – krav som må innfris for å oppnå universitetsakkreditering. Sammenfatningen er gjort i lys av disse skjerpede kravene og andre elementer ved en fusjon som må tas i betraktning dersom høgskolene bestemmer seg for å gå inn i en fusjonsprosess.

7.1 Fusjon gir muligheter for å oppnå universitetsstatus

Hovedkonklusjonen i denne rapporten er at en fusjon mellom de to høgskolene åpner nye muligheter som høgskolene hver for seg ikke har muligheten til å oppnå. Det sentrale er å oppnå universitetsstatus, og vår analyse viser at det er realistiske muligheter for at en fusjonert institusjon skal kunne nå dette målet innen 2020.

De to høgskolene har et godt utgangspunkt med brede og komplementære fagmiljøer og en omfattende undervisningsportefølje på bachelor- og mastergrads nivå. I tillegg har man fire doktorgradsprogrammer som samlet har potensial til å utvikles slik at de nye kravene til universitetsakkreditering kan nås.

Det viktigste for å oppnå dette, er at de eksisterende doktorgradsprogrammene utvikles til å bli tilstrekkelig robuste slik at de tilfredsstiller kravene om tilstrekkelig størrelse målt i antall avtaler og gjennomførte disputaser per år. For å oppnå dette, må det samarbeides mellom de ulike relevante fagmiljøene slik at det kan utvikles et tilstrekkelig robust grunnlag for doktorgradsprogrammene. Blant annet innebærer dette en tilpasning av undervisningsporteføljen, spesielt på masternivå, slik at det gir tilfredsstillende rekruttering til programmene.

Høgskolenes eget mål er å kunne oppnå universitetsakkreditering innen 2020. Ut fra den dokumentasjonen vi har fått sammenstilt i kapittel 5, ligger man foreløpig trolig noe i underkant av å nå dette målet. Men ved å iverksette strategier som gir et mer robust grunnlag for de fire programmene, kan det være mulig å nå målet. Og dette arbeidet er i gang.

7.2 Styrket regional rolle

En viktig følge av en eventuell fusjon mellom de to høgskolene, er også at det vil styrke deres regionale rolle. I utgangspunktet er riktignok denne rollen allerede meget omfattende, men som gjennomgått i kapittel 6, vil denne rollen kunne styrkes ytterligere på flere områder.

Det viktigste ved en fusjonert institusjon er at den vil ha større tyngde og høyere status, og særlig vil dette være viktig dersom man oppnår universitetsstatus. Dette kan også bidra til å styrke den regionale identiteten i Innlandet og videre styrke de akademiske tyngdepunktene man har her med hovedvekt på samfunnsfag og profesjonsrettede fag.

Et viktig bakteppe er ellers den tidligere prosessen med Innlandsuniversitetet. Denne prosessen har hatt stor betydning for å utvikle fagmiljøene ved de to høgskolene og utvikling av doktorgradstilbud. Men selve målet om universitet lyktes man ikke med, og det vil derfor ha stor betydning om man nå lykkes. Det vil også bidra til å opprette en bedre balanse i Innlandet etter at Høgskolene i Gjøvik har blitt en del av NTNU

7.3 utfordringer ved en fusjon

Det er selvfølgelig også noen åpenbare utfordringer ved en fusjon. Den geografiske avstanden mellom Lillehammer og de ulike campusene ved Høgskolen i Hedmark kan bidra til å komplisere samarbeidet på tvers av campusene. Geografien gir også utfordringer i forhold til både den faglige og den administrative organiseringen. Organisasjonsstrukturen vil sannsynligvis komme til å representere den største utfordringen. Spørsmålet om hvor rektoratet skal ligge kan også bli vanskelig å finne svaret på. Videre, når organisasjonskartet er på plass og man har bestemt rektoratets lokasjon, vil det likevel ikke være gitt at man faktisk klarer å ta ut de mulige faglige synergieffektene som er pekt på i denne rapporten. Det er ikke opplagt at ansatte som fortsatt vil jobbe i en spredt geografisk og faglig struktur vi finne hverandre på en måte som utløser faglige synergier selv om man putter dem i en felles boks i organisasjonskartet. Utstrakt bruk av IKT, gode rutiner for effektiv kommunikasjon på tvers av campuser og at det blir lagt til rette for møteplasser for ansatte og også studenter, er faktorer høgskolene må ha høy bevissthet rundt i tiden fremover. Synergiene mellom komplementære utdanningsområder og forskningssatsninger kommer ikke av seg selv – folk må snakke sammen og det må legges til rette for at de enkelt skal kunne gjøre nettopp det, på tross av geografiske avstander.

7.4 Avsluttende vurderinger

De to høgskolene har, i forbindelse med Prosjekt Innlandsuniversitetet vært gjennom de overnevnte utfordringene tidligere. Imidlertid var tre institusjoner tilknyttet dette prosjektet, mens det i dag kun er to institusjoner involvert i den mulige fusjonen denne rapporten omtaler. Dette forenkler prosessen betraktelig, både hva gjelder geografi og organisering.

Videre er det politiske trykket rettet mot sammenslåing mer uttalt enn hva tilfellet var da man endelig skrinla Prosjekt Innlandsuniversitet – dette har også betydning for hvordan den enkelte institusjon stiller seg til en mulig fusjon.

De ansattes og studentenes holdninger til en fusjon er forhold som vi i arbeidet med denne utredningen ikke har analysert, men vårt inntrykk fra de kontaktene vi har hatt, er at holdningene jevnt over er positive. Vi mener at hovedutfordringen fremover, dersom man velger å gå inn i fusjonsforhandlinger, er knyttet til organiseringen av den videre prosessen, at man arbeider for å utvikle en felles forståelse av situasjonen, og at det utvikles et systematisk samarbeid mellom fagmiljøene ved de to høgskolene på de områder som er strategisk viktige for å sikre et robust grunnlag for de fire doktorgradsprogrammene.

Litteratur

- Bruen Olsen, T. og Kyvik, S. (2012). *Stipendiater og doktorgradsgjennomføring*. NIFU-rapport 29/2012
- Elken, M. og Stensaker, B. (2015). *Organisering av flercampusuniversitet: En diskusjon av prinsipper og etablert praksis ved noen utenlandske læresteder*. NIFU Arbeidsnotat nr. 10. Oslo
- Gornitzka, Å., Larsen, I. & Gunnes, H. (2009). *Universitetsadministrasjon i Kvalitetsreformens tiår*. NIFU-rapport 15/2009. Oslo
- Høgskolen i Hedmark. *Årsrapport 2015-2016*. 2016 Høgskolen i Hedmark
- Høgskolen i Lillehammer. *Årsrapport 2015-2016*. 2016 Høgskolen i Lillehammer
- Innlandsutvalget. *Sluttrapport 2015*. 2015. Hamar
- Kyvik & Stensaker (2013). Factors affecting the decision to merge: The case of strategic mergers in Norwegian higher education. *Tertiary Education and Management*. Vol. 19, pp. 323-337
- Kyvik, S. & Stensaker, B. (2011). *Høgskolen Stord/Haugesund – fusjon, fisjon eller status quo?* NIFU rapport; 2011-12. NIFU Oslo
- Lekve, K., Kyvik, S., Stensaker, B., Vabø, A., Elken, M., Røsdal, T., Gleinsvik, A. (2014). *HiOA underveis mot strategiske mål? Ekstern underveisevaluering av styring og ledelse, faglig og administrativ organisering, Høgskolen i Oslo og Akershus*. NIFU-rapport 14/2014. NIFU Oslo
- Meld. St. nr. 18 (2014-2015) (Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren)
- Piro, F. & Aksnes, D. (2014). *Publiseringsanalyse av Det helsevitenskapelige fakultet ved Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet: Vedlegg til Strategievaluering av Det helsevitenskapelige fakultet*. NIFU Arbeidsnotat nr. 4/2014. NIFU Oslo
- Røsdal, T., Elken, M., Stensaker, B. og Gunnes, H. (2015). *Evaluering av faglig understruktur ved Høgskolen i Bergen*. NIFU-rapport 31. NIFU Oslo
- Røsdal, T. Kyvik, S., Næss, T., Gunnes, H., Olsen, B.M. (2015). *Fusjonsutredning for Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Sogn og Fjordane og Høgskolen Stord/Haugesund. Statuskartlegging og mulighetsstudie*. NIFU-rapport 41/2015. NIFU Oslo
- Vabø, A., Gunnes, H., Tømte, C., Bergene, A. og Egeland, C. (2012). *Kvinner og menns karriereløp i norsk forskning: En tilstandsrapport*. NIFU-Rapport 9/2011. NIFU Oslo
- UNIFORM 12.mai 2016. *Byråkratia vokser i akademia*.
<http://www.uniform.uio.no/nyheter/2016/05/byrakratia-vokser-i-akademia.html>.

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no